

II. MAHMUD

YENİDEN YAPILANMA SÜRECİNDE İSTANBUL
ISTANBUL IN THE PROCESS OF BEING REBUILT

EDİTÖR
DR. COŞKUN YILMAZ

PROJE YÖNETMENİ
PROJECT MANAGER
DR. COŞKUN YILMAZ

KONSEPT DANIŞMANI
CONCEPT ADVISOR
AHMET KOT

BİLİMSEL DANIŞMAN
ACADEMIC ADVISOR
DR. YÜKSEL ÇELİK

İNGİLİZCEYE ÇEVİRİ
TRANSLATION INTO ENGLISH
ZEYNEP (JANE LOUISE) KANDUR

TÜRKÇE TASHİH, İMLA VE REDAKSİYON
TURKISH PROOFREADER SPELLING AND EDITORIAL
DR. MUSTAFA DEMİRAY

İNGİLİZCE REDAKSİYON
EDITING ENGLISH
PROF. DR. HAMZA KANDUR

GÖRSEL MATERYAL ARAŞTIRMASI
VISUAL MATERIALS RESEARCH
DR. COŞKUN YILMAZ - DOÇ. DR. ERHAN AFYONCU
UĞUR DEMİR - AYKUT CAN

FOTOĞRAF
PHOTOGRAPHER
COŞKUN AYDIN - İSMAİL KÜÇÜK - SUAT ALKAN - A. FATİH YILMAZ
TSM ARŞİVİ - BOA ARŞİVİ - MSA ARŞİVİ - VGM ARŞİVİ

KİTAP TASARIMI
DESIGN DIRECTOR
BÜLENT AVNAMAK

GRAFİK UYGULAMA
GRAPHICS DESIGN AND LAYOUT
SABİT ERTAŞ

TEKNİK KOORDİNASYON
TECHNICAL COORDINATION
ELİF AYDIN-OKAN DOĞAN

YAPIM
PRODUCTION
ATM LTD. ŞTİ.
MAHİR İZ CADDESİ NR: 8/1 ALTUNİZADE - ÜSKÜDAR / İSTANBUL
TEL: +90 216 474 45 19 - FAX: +90 216 474 44 91

BASKI VE CİLT
PRINTING AND BINDING
SEÇİL OFSET

ISBN
978-605-61007-1-0

İSTANBUL 2010

İSTİKLAL CAD. ATLAS PASAJI NR: 131 BEYOĞLU / İSTANBUL
TEL:+90 212 377 02 00 - FAX:+90 212 244 55 37

II. MAHMUD DÖNEMİNDE MERKEZ İDARESİNDE YAPILAN

DÜZENİLEMELER

REFORMS CARRIED OUT IN THE CENTRAL
ADMINISTRATION DURING THE ERA OF MAHMUD II

PROF. DR. ALİ AKYILDIZ*

II. Mahmud'un saltanatı, Osmanlı merkez ve saray teşkilâtının esaslı bir düzenlemeye tâbi tutulduğu ve son derece önemli idarî, iktisadî, siyasî, sosyal ve kültürel gelişmelerin olduğu bir dönemdir. Devrin göze çarpan hususiyetlerinden birisi, sivil bürokrasinin yavaş yavaş yükselerek yönetimde söz sahibi hâle gelmesidir. Bu süreç, yabancı devletlerin dahilî olaylara müdahale etmesine ve dış baskıların artmasına paralel olarak gelişti. Osmanlı Devleti'nin Avrupa'yla ilişkilerinin yoğunlaşmasından dolayı, daha önce bu ilişkileri düzenleyen müesseseler artık yeterli gelmemeye ve özellikle dış olayların dayatması sonucu yeni ve uzmanlık alanları belirlenmiş kurumların gerekliliği kendisini hissettirmeye başladı.

Osmanlı Devleti, III. Selim dönemine kadar büyük devletlerin başkentlerinde daimî elçilikler kurmaya gerek görmemişti. Zaman zaman cülûs, doğum, savaş ilânı, barış ve dostluk teklifleri gibi nedenlerle bu devletlere olağanüstü elçi denilen geçici görevliler gönderilir; Avrupa'daki gelişmelerden de, bu elçiler, tüccarlar ve genelde Rumlardan atanan Divan-ı Hümayun Tercümanları vasıtasıyla haberdar olunurdu. Bu dış kapalı yapı, dengelerin Osmanlı Devleti aleyhinde değişmeye başlamasıyla beraber önemli bir sorun haline geldi. 1793'ten itibaren bazı Avrupa ülkelerine gönderilen daimî elçiler, dil bilmediklerinden dolayı görevlerinde başarılı olamadı ve bir süre sonra geri çağrılarak

The sultanate of Mahmud II was an era in which both the palace and the Ottoman central administration underwent fundamental changes; this was also a time during which extremely important administrative, economic, political, social and cultural developments occurred. One of the striking aspects of the era is the slow rise of the civil servants in the administration and the fact that they now had a say. This process developed in parallel with the interference of foreign states in internal affairs and an increase in foreign pressure. Due to the intensification of the relationships between the Ottoman State and Europe, the institutions that had earlier been set up to carry out these functions were now insufficient; particularly as a result of the imposition of foreign affairs, there was now a need for new and professional institutions in this area.

Until the reign of Selim III the Ottoman State did not feel any need to establish permanent embassies in the capitals of great states. From time to time temporary officials, known as *olağanüstü elçi* (extraordinary envoys), were sent to these states on occasions of coronations, birth celebrations, declarations of war, or to make offers of peace or friendship; developments in Europe were generally reported by these envoys, merchants, or imperial translators, the latter being generally of Rum (Greeks who were citizens of the Ottoman State) extraction. When the balance started to shift against the

* Marmara Üniversit

II. Mahmud
(TSM II., 1896)

Ottoman State, this structure, which closed to the outside, created an important problem. From 1793 on, the permanent envoys that were sent to some European countries were unsuccessful at their duties, as they did not know the language; they were soon called back. In their place charge d'affaires were sent, who were of a lower representative rank. However, it was understood during the Greek rebellion in 1821 that the many charge d'affaires, who were of Rum extraction, had misinformed Istanbul; subsequently, all were dismissed from their posts. In addition, the Imperial Translator was executed for his role in the rebellion. The state had lost its faith in the Rum population, and as a result, when establishing the Translation Office, which was created after these events, Muslim officers who were skilled in languages and diplomacy were trained. Despite this decision, due to the lack of trained staff, a "bi-taraf", that is, neutral, Rum was appointed to the Translation Department for a short period. The Translation Office, which at first was not successful in its work, as Muslim officers became more and more educated, became an important source in foreign affairs and training bureaucrats. In fact, Âlî Pasha, Fuad Pasha and Safvet Pasha, who put their seal on important reforms in the *Tanzimat* era, were all trained here. The Translation Office thus became a school for training bureaucrats and it was the state office responsible for carrying out foreign correspondence for the Sublime Porte.

With the abolition of the Janissaries on 15 June, 1826, Mahmud II neutralized one of the greatest opposition powers, the military bureaucracy. In addition, in order to centralize the administration of the *waqfs* the *Evkaf-ı Hümayun Nezareti* (Ministry of Imperial Waqfs) was established at the beginning of October, 1826 and the large *waqfs* slowly came under ministerial control. With these changes, another alternative power, that of the *ulama*, had now been neutralized; the *ulama*, due to the disposal of the *waqf* income, had been rather economically independent vis-à-vis the political power. Thus the sultan, killing two birds with one stone, tied the *ulama* to the center and took the disposal of this great source of income into the central administration. On 30 July, 1831, the *Evkaf-ı Hümayun Müfettişliği* (Inspector of Imperial Waqfs) was established; this would be responsible for cases concerned with the *waqfs*,

yerlerine daha düşük temsil gücü olan maslahatgüzarlar atandı. Ancak, 1821 Yunan isyanı esnasında çoğunluğu Rum olan maslahatgüzarların İstanbul'u yanlış bilgilendirdikleri ortaya çıktı ve hepsi görevlerinden alındı; ayrıca, isyanda rolü olduğu gerekçesiyle Divan-ı Hümayun tercümanı idam edildi. Rumların devletin güvenini kaybettiği bu olayların ardından ihdas edilen Tercüme Odası'nın kuruluş amacı, Müslümanlardan dil ve diplomasi bilen memurlar yetiştirmektir. Bu karara rağmen yetişmiş eleman yokluğundan dolayı Tercüman Vekâleti'ne kısa bir süre yine "bî-teraf", yani, tarafsız Rumlardan birisi atandı. İlk zamanlarda başarılı çalışmalar yapamayan Tercüme Odası, yavaş yavaş Müslüman memurların yetişmesi üzerine, dış işlerinde ve bürokrat yetiştirmede önemli bir kaynak durumuna geldi. Nitekim, Tanzimat dönemi reformlarına damgalarını vuracak olan Âlî Paşa, Fuad Paşa ve Safvet Paşa hep buradan yetişti. Oda bu hâliyle hem bürokrat yetiştiren bir mektep, hem de Bâbîâlî'nin dış yazışmalarını yürüten bir devlet dairesiydi.

II. Mahmud, 15 Haziran 1826'da Yeniçeri Ocağı'nı ortadan kaldırmakla en büyük muhalif güçlerden birisi olan askerî bürokrasiyi etkisizleştirdi. Ayrıca, vakıfların yönetimini merkezileştirmek amacıyla 1826 Ekiminin başında Evkaf-ı Hümayun Nezareti'ni kurarak İstanbul'daki büyük vakıfları yavaş yavaş nezaretin denetimine almaya başladı. Bu değişiklikle bir diğer alternatif güç olan ulemayı da etkisizleştirmiş oluyordu; zira, ulema, tasarruflarında bulunan vakıf gelirleri sayesinde siyasî iktidara karşı iktisadî açıdan oldukça bağımsız bir konumdaydı. Böylece bir taşla iki kuş vuran padişah, hem ulemayı merkeze daha bağımlı kılmış, hem de büyük bir gelir kaynağını merkezî idarenin tasarrufu altına almış oluyordu. 30 Temmuz 1831 tarihinde vakıflarla ilgili davalara bakmak ve vakıfları denetlemek ve onarmakla görevli Evkaf-ı Hümayun Müfettişliği adı altında bir birim oluşturdu. Yeni vakıfların katılmasıyla birlikte giderek büyüyen nezaretin bürokratik örgütünü de geliştirdi. 22 Şubat 1837'de İstanbul'un su işleriyle ilgilenen ve bir müdürlük seviyesinde olan Su Nezareti, Evkaf-ı Hümayun Nezareti'ne bağlandı; ayrıca, Boğaziçi ve Haliç'te yolcu taşıyan kayıkçıların işleriyle ilgilenmek üzere nezaret bünyesinde Kayıkçılar Kitabeti kuruldu.

as well as inspecting the institutes and repairing the buildings. The ministry, which was growing with the addition of new *waqfs*, also developed a bureaucratic organization. On 22 February, 1837 the Water Ministry, which was concerned with the provision of water and other related matters in İstanbul, and which was at the level of a directorate, was connected to the *Evkaf-ı Hümayun Nezareti*; in addition, the *Kayıkçılar Kitabeti* (Boatmen Association) was established with the former. The *Kayıkçılar Kitabeti* dealt with the boatmen who carried passengers on the Bosphorus and Golden Horn.

The *waqfs* were the first of the institutions that were unable to find stability in this period. In fact, even though the *Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı Müdürlüğü* (the Directorate of the *Haremeyn-i Şarifeyn Waqfs*) was opened as a separate section in 1834 in Mecca and Medina, cities that always had a distinguished position in the eyes of Muslims and Ottoman administrators, as it did not fulfill expectations, it was transformed into the *Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı Nezaret* on 25 August, 1836. This new ministry was placed above the *Evkaf-ı Hümayun Nezareti* out of respect for the *Haremeyn* (Mecca and Medina). On 15 April, 1838 the *Evkaf-ı Hümayun* and the *Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı Nezaretleri* on 28 May were affiliated with the *Darphane-i Âmire Nezareti* (Ministry of the Mint). This last situation is incredibly important, because with this move the sultan took the *waqf* income under the control of the *Darphane*, an institution that was strictly regulated. However, due to the already heavy workload of the *Darphane*, being affiliated with a large and problematic unit like the *waqfs* led to a breakdown in operations, and as a result, approximately two months after the death of Mahmud II, the *Evkaf-ı Hümayun Nezareti* was separated from the *Darphane* and once again became an independent body. In 1839 the *Mekâtib-i Umumiyye Nezareti* (Ministry of General/Public Schools) was included in the *Evkaf-ı Hümayun Nezareti* in order to create new schools, like the *Mekteb-i Maarif-i Adliyye* (a school to train civil servants) and the *Mekteb-i Ulûm-i Edebiyye* (School of Literary Studies), which would support the spread of the new educational system and train civil servants for the Sublime Porte.

After Mahmud II had abolished the Janissaries, some measures were taken in order to provide

Hilâl-i Osmani Madalyası
An Ottoman medal with a
crescent moon
(İstanbul Arkeoloji Müzesi/
Sikkeler Bölümü)

Bu dönemde bir türlü istikrara kavuşturulamayan müesseselerin başında vakıflar gelmekteydi. Nitekim, Müslümanların ve Osmanlı yöneticilerinin gözünde her zaman ayrıcalıklı bir pozisyonu olan Mekke ve Medine'deki (Haremeyn-i Şerifeyn) vakıflarla ilgilenmek üzere önce 1834'te ayrı bir birim olarak Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı Müdürlüğü kurulduysa da, beklentileri karşılamaması üzerine 25 Ağustos 1836 tarihinde Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı Nezareti'ne dönüştürüldü. Yeni nezaret, Haremeyn'e hürmeten teşrifatta Evkaf-ı Hümayun Nezareti'nin üzerinde yer almaktaydı. 15 Nisan 1838'de Evkaf-ı Hümayun ve 28 Mayıs'ta da Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı nezaretleri, Darphâne-i Âmire Nezareti'ne bağlandı. Bu durum son derece önemlidir; zira, padişah bu hareketiyle vakıf gelirlerini sıkı kontrolü altında bulunan Darphane'ye aktarmak suretiyle denetimi altına aldı. Ancak Darphane'nin zaten yoğun olan işlerine, vakıflar gibi büyük ve sorunlu bir birimin bağlanması

security for Istanbul, and to prevent undesirable elements from committing robbery, corruption or any other inappropriate behavior that would disturb the peace of the city. Although sometimes these people could be immediately exiled from the city, this was not always possible. Finally, in order to find a lasting solution and to control the movement of the population, the *Muhtarlıks* were established in Istanbul in 1829. In every neighborhood two *muhtars* were appointed; a *muhtar-ı evvel* (first muhtar) and a *muhtar-ı sânî* (second muhtar). The appointees were to make the neighborhoods safe, as well as maintain records of births, deaths and demographic phenomena, such as people moving into and out of the neighborhood; in short, they were to establish a relationship between the people and the government.

With the establishment of the *Asâkir-i Mansure-i Muhammediyye* to take the place of the Janissaries, some of the central income was

işlerin aksamasına neden oldu ve neticede, II. Mahmud'un ölümünden yaklaşık iki ay sonra Evkaf-ı Hümayun Nezareti Darphane'den ayrılarak tekrar müstakil hâle getirildi. 1839 tarihinde yeni sistemde eğitimi yaygınlaştırmak ve Bâbîâli'ye memur yetiştirmek amacıyla açılmış olan Mekteb-i Maarif-i Adliyye ve Mekteb-i Ulûm-i Edebiyye gibi yeni okulları yaygınlaştırmak amacıyla kurulan Mekâtib-i Umumiyye Nezareti de Evkaf-ı Hümayun Nezareti'nin maiyetine verildi.

II. Mahmud, Yeniçeriliği kaldırdıktan sonra İstanbul'un güvenliğini sağlamak amacıyla işsiz güçsüz takımının hırsızlık, yolsuzluk ve uygunsuzluklar yaparak şehrin huzurunu bozmalarına karşı da bazı önlemler aldı. Bu gibi şahıslar hemen şehir dışına çıkarılmasına rağmen bu, her zaman mümkün olmuyordu. Soruna köklü bir çare bulmak ve nüfus hareketlerini denetlemek üzere 1829'da İstanbul'un mahallelerinde Muhtarlık örgütünü

taken from the Mint and allocated to the new army. The *Mukataat Hazine*, which had been newly formed and the responsibility of which had been given to the Treasurer in Chief, now became a branch of the *Hazine-i Âmiré*. However, once again with the allocation of new income sources, the functions and importance of the *Mukataat Hazine* increased; thus on 6 February 1827 this was separated from the *Hazine-i Âmiré* and transformed into an independent unit, now known as the *Mukataat Nezareti*. These changes did not bring stability. In fact, two ministries were established to administer the income and expenditure of the treasury of the new army, due to its increasing size. Thus, two units were formed, one, the *Mukataat Nezareti*, which carried out the duty of collecting the income that had been allocated to the army, and the other, the *Masarıfat Nezareti*, which dealt with expenditure (December, 1829). Mahmud II not only increased financial possibilities, but with the

kurdu. Her mahalleye muhtar-ı evvel ve muhtar-ı sâñf adıyla ikişer muhtar atadı. Görevleri, mahallenin güvenliğini temin etmek, ölüm, doğum, mahalleye gelip gitme veya göç gibi demografik olayların kayıtlarını tutmak, kısaca halkla devlet arasındaki ilişkiyi sağlamaktı.

Yeniçeriliğin yerine Asâkir-i Mansure-i Muhammediyye ordusunun kurulması üzerine, bazı mukataa gelirleri Darbhane'den ayrılarak yeni orduya tahsis edildi. Yeni oluşturulan ve sorumluluğu başdefterdara verilen Mukataat Hazinesi, Hazine-i Âmire'nin bir şubesi hâline getirildi. Ancak, yeni yeni gelir kaynaklarının tahşisiyle birlikte işleri ve önemi çoğaldı; bunun üzerine 6 Şubat 1827'de Hazine-i Âmire'den ayrılarak Mukataat Nezareti adıyla müstakil bir birime dönüştürüldü. Bu değişiklik de istikrarı getirmedi. Nitekim, yeni orduyla hazinenin gün geçtikçe büyümeleri sonucunda gelir ve giderleri ayrı ayrı idare edilmek üzere nezaret ikiye bölündü. Böylece, birisi, orduya tahsis edilen gelirleri toplamakla görevli Mukataat Nezareti ve diğeri ise, giderlerle ilgilenen Masarifat Nezareti olmak üzere iki birim oluşturuldu (Aralık 1829). II. Mahmud, bu şekilde maddî imkânlarını güçlendirmenin yanında, yeni orduya tabip ve cerrah yetiştirmek amacıyla 1827 yılında Mekteb-i Tibbiyye'yi ve yaklaşık yedi yıl sonra da subay yetiştirmek üzere Mekteb-i Harbiyye'yi kurdu.

II. Mahmud, yeni ordunun asker ve ülkenin vergi potansiyelini belirlemek için ilk modern nüfus sayımını gerçekleştirdi. Yeniçeriliğin kaldırılmasından sonra bu amaçla İstanbul'dan nüfus sayımına başladıysa da, 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nın araya girmesi neticesinde girişim sekteye uğradı. Temmuz 1830'da başlanan sayımda sadece erkek nüfus respit edildi. Anadolu ve Rumeli'den gelen nüfus defterlerinin değerlendirilebilmesi için 1831'de Ceride Nezareti kuruldu. Neticede, yaklaşık bir buçuk milyonu Rumeli'de ve iki buçuk milyonu da Anadolu'da olmak üzere toplam dört milyon erkek nüfusun olduğu ortaya çıktı. Taşradan altı ayda bir gelen nüfus yoklama defterlerini kaydetmek ve imam, muhtar ve kocabaşılara Darbhane'den verilen mühürlerle ilgili işlemleri yürütmekle de yükümlü olan Ceride Nezareti, Haziran 1838'de muhasebeciliğe dönüştürüldü.

aim of training doctors and surgeons for the new army, established the *Mekteb-i Tibbiyye*; approximately seven years later the *Mekteb-i Harbiyye* was established to train officers.

To determine the military potential of the new army, as well as the tax potential of the country Mahmud II carried out the first modern census. Even though after the abolition of the Janissaries this census was undertaken in Istanbul to this end, it was interrupted by the beginning of the Ottoman-Russian War in 1828-1829. The census that was begun in July 1830 only determined the male population. The *Ceride Nezareti* was established in 1831 to evaluate the census records that came from Anatolia and Rumelia. As a result, it was discovered that there were approximately 1.5 million male residents in Rumelia and 2.5 million in Anatolia, making a total male population of 4 million. The *Ceride Nezareti*, which dealt with the census records that came every six months from the provinces and carried out the functions concerned with the seals that were given to the imams, *muhtars* and *kocabaşıs* (village elders), was transformed into the accounting office in June 1838.

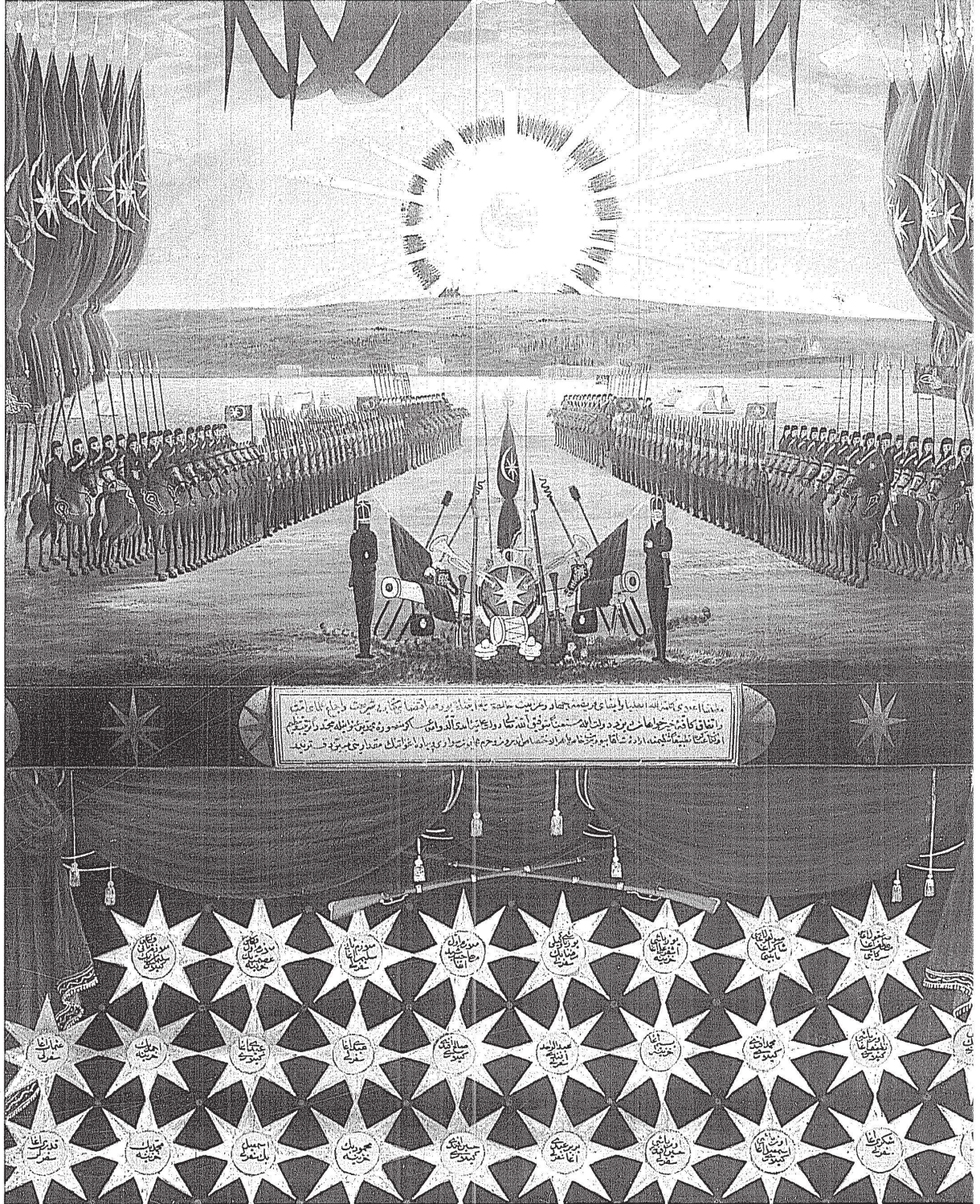
Mahmud II imposed a fundamental reorganization on the palace. As a result, with the death of Silâtar Giritli Ali Agha (the head of the armory) on 20 October, 1831 this position was left vacant, and the functions that had been carried out here were transferred to the *kethüda* (chamberlain) of the treasury, with the post of Silâhtar being abolished. In its place the *Enderûn-i Hümayûn Nezareti* was established, with the chamberlain of the treasury, Ebubekir Efendi, being brought to its head. At the same time, the *Sırkitabeti* (confidential secretary to the sultan) was transformed into the *Mâbeyn Başkitabeti* (palace secretariat), and a secretariat in the true sense of the word was formed in the palace. Approximately two years later the *Mâbeyn Müşirliği* was formed and the Enderun chambers were completely transformed. The sultan forbid the use of the former titles and warned the secretaries of this matter; those who did not obey this prohibition were punished.

The *Mukataat Hazinesi*, whose functions and importance grew with every passing day, was transformed into the *Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye Hazinesi Defterdarlığı* in a

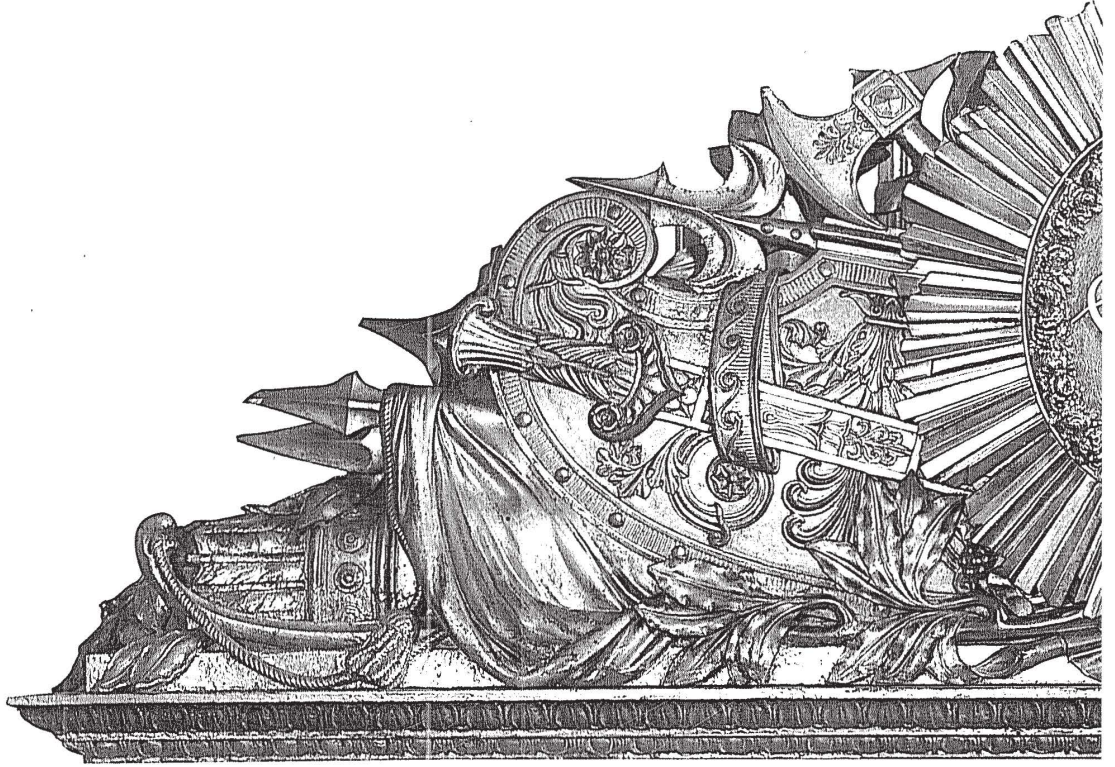

II. Mahmud'un bastırıldığı gümüş paralar
Silver money minted in the reign of Mahmud II
(İstanbul Arkeoloji Müzesi/ Sikkeler Bölümü)

REFORMS CARRIED OUT IN THE CENTRAL
ADMINISTRATION DURING THE ERA OF MAHMUD II

Hassa süvari ve topçuları / Imperial cavalry and cannons (TSM H., 2367)

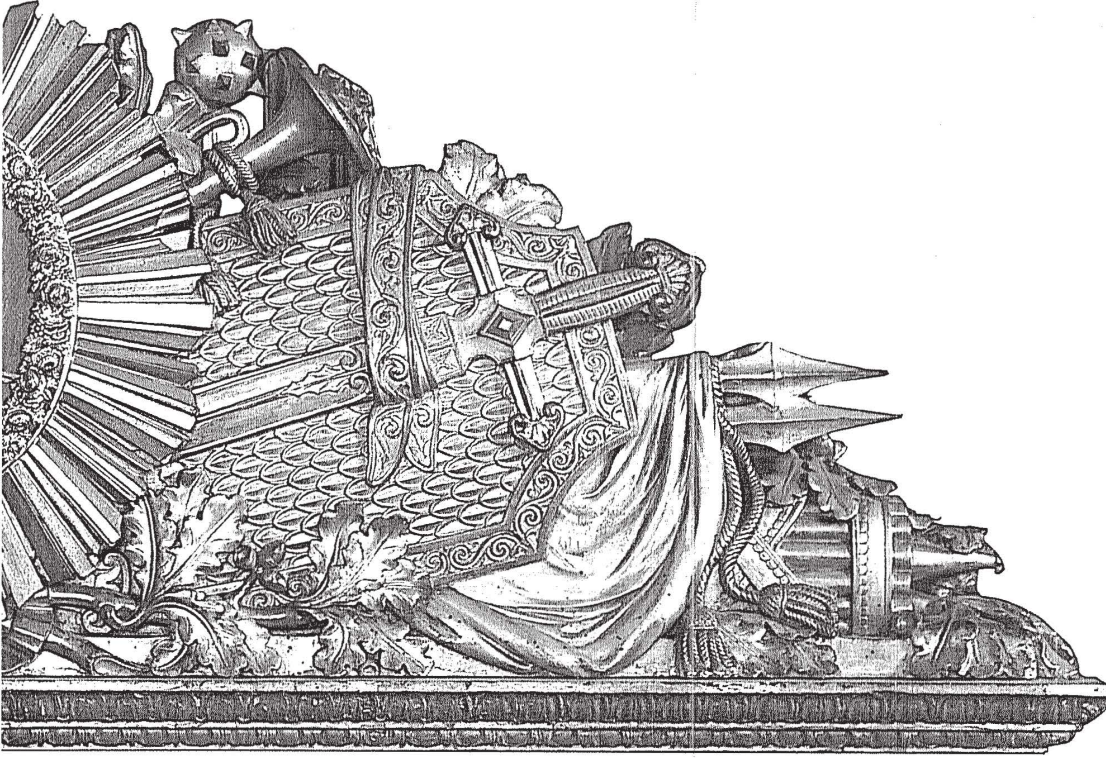
II. Mahmud tuğralı tahttaki
Osmanlı arması
The Ottoman emblem that
was on the throne that had
the seal of Mahmud II

II. Mahmud, saray teşkilâtını da esaslı bir düzenlemeye tâbi tuttu. Nitekim, 20 Ekim 1831'de Silâhtar Giritli Ali Ağa'nın vefatı üzerine bu göreve atama yapmadı ve gördüğü işleri hazine kethüdasına ihale ile Silâhtarlığı lağvetti. Yerine kurduğu Enderûn-i Hümayun Nezareti'ne Hazine Kethüdası Ebubekir Efendi'yi getirdi. Öte yandan, aynı tarihte Sirkıtabeti'ni de Mâbeyn Başkitabeti'ne dönüştürerek sarayda ciddi bir sekreteryaya oluşturdu. Yaklaşık iki yıl sonra Mâbeyn Müşirliği'ni ihdas etti ve Enderun odalarının nizamını tamamen değiştirdi. Padişah, eski tabirlerin kullanımını da yasaklayarak kâtiplerle ilgilileri uyardı ve ikazlarına uymayanları cezalandırdı.

İşleri ve önemi günden güne artan Mukataat Hazinesi, 1 Ağustos 1834'te yapılan bir düzenlemeyle Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye Hazinesi Defterdarlığı'na dönüştürüldü. Mansure defterdarı, bu değişiklikle birlikte, başdefterdar gibi malî konularda müstakil buyruldu yazmak yetkisine sahip olduğu gibi, masarifat nazırının da âmiri durumuna geldi. Bu arada durumu iyice bozulan Hazine-i Âmire, sık sık Darbhane'nin yardımına müracaat eder oldu ve bu, darbhane nazırıyla defterdar arasında birtakım sıkıntılara yol açtı. Sorunları çözmek ve maliyeyi düzene koymak amacıyla 22 Ekim 1835 tarihinde Şikk-ı Evvel Defterdarlığı lağvedilerek Hazine-i Âmire ile Darbhâne-i Âmire, Darbhâne-i Âmire Defterdarlığı adıyla birleştirildi. Yeni defterdarlık teşrifatta Mansure Defterdarlığı sırasındaydı. Her iki defterdarlığın daha önce karışık olan alt bürokratik birimleri de düzenlendi.

regulation carried out on 1 August, 1834. The *Mansure* treasurer not only now had the authority to write independent decrees on financial matters; like the chief treasurer, he also held the position of the chief of the expenditures department. The *Hazine-i Âmire*, which was not functioning properly at this time, frequently turned for assistance to the *Darbhane*, and this led to some problems between the *Darbhane* minister and the treasurer. In order to solve these problems and to put the finances in order, the *Şikk-ı Evvel Defterdarlığı* was abolished on 22 October, 1835 and the *Hazine-i Âmire* and the *Darbhane-i Âmire* were combined under the name *Darbhane-i Âmire Defterdarlığı*. According to the protocol, the new treasury department was on the same level as the *Mansure Defterdarlığı*. The lower bureaucratic units of both treasuries, which had been formerly combined, were now put in order.

The increasing importance of the civil bureaucracy and the change in the balance of administration necessitated some reordering of the protocol. In February 1834 four ranks were established in the civil service: *ûlâ*, *sânî*, *sâlis* and *râbi* (first, second, third and fourth, respectively). Above these were the viziers and marshals, with the *hâcegân* ranks being below them. In addition, the medals, uniforms and swords to be used by these ranks were determined. Thus, the rank of *hâcegân*, which had from old been one of the most important ranks, now fell under the civil service ranks and no longer had its former glory. In 1836 the *serasker*, who was the head of the military ranks, was brought to

Sivil bürokrasinin önem kazanması ve yönetimde dengelerin değişmesi, teşrifat kurallarında da birtakım düzenlemelerin yapılmasını gerektirdi. Şubat 1834'te *ûlâ*, *sânî*, *sâlis* ve *râbî*' olmak üzere dört sınıf *mülkî* rütbe ihdas edildi. Bunların üzerinde vezaret ve müşirlik, altında ise *hâcegânlık* rütbeleri yer almaktaydı. Ayrıca, bu rütbelere mahsus nişan, üniforma ve kılıçlar belirlendi. Böylece, eskiden en önemli rütbelerden birisi olan *hâcegânlık mülkî* rütbelerin en altında kaldı ve bir daha eski itibarına ulaşamadı. 1836'da ise, askerî sınıfın başı olmak hasebiyle serasker de, öteden beri rütbe ve itibarları eşit olan *şeyhülislâm* ve sadrazamla aynı seviyeye getirildi. Bu üçlünün altında vezaret ve müşirlik rütbeleri vardı.

II. Mahmud'un uzun sayılabilecek saltanatı döneminde meydana gelen son derece önemli iç ve dış hadiseler devletin varlığını tehlikeye düşürdü. Rus harpleri, Sırp isyanları, bağımsızlıkla neticelenen Yunan isyanı, Fransızların Cezayir'i işgali, Mehmed Ali Paşa isyanı, Hünkâr İskeleyi Anlaşması gibi iç ve dış olaylar devleti dengeli ve ihtiyatlı bir dış siyaset takibine mecbur etti. Bu yüzden 1834 senesinde Paris, Viyana ve Londra'ya yeniden büyükelçiler gönderildi. Gittikçe karmaşıklaşan ve ayrıntılı bir durum alan dış ilişkileri tanzim etmek ve bu sefirlerle haberleşmeyi sağlayabilmek için klasik *Bâbiâli* kurumları yeterli gelmemeye başladı; zira, yeni problemlere yeni çözümlerle cevap vermek gerekiyordu.

Reisülküttap, hem devletin dış ilişkileri yürüten en yüksek görevli ve hem de *Bâbiâli*

the same level as the *sheikh-ul-Islam* and the grand vizier, with whom it had had equal rank and respect for a long time. Under these three posts, were the ranks of vizier and marshal.

The existence of the Ottoman state was in peril during the relatively long sultanate of Mahmud II due to extremely important domestic and foreign events. The Russian wars, the Serbian uprising, the Greek rebellion, which ended in the independence of Greece, the invasion of Algeria by the French, the rebellion led by Mehmed Ali Pasha, and the treaty of Hünkâr İskeleyi compelled the state to follow a balanced and cautious foreign policy. For this reason, in 1834 ambassadors were once again sent to Paris, Vienna and London. The classic institutions of the Sublime Porte began to prove insufficient to organize the increasingly complex and detailed foreign affairs and to provide communication with these ambassadors; new solutions were necessary to find answers to these new problems.

The *reisülküttap* (foreign minister) not only was the highest official to carry out foreign affairs, he was also the head of the bureaucracy at the Sublime Porte. Thus, it was not feasible for the *reisülküttap*, a word that means chief secretary, to be in contact with what was going on in foreign affairs. In the same way, the *sadaret kethüdası* (chamberlain of the grand vizier), while being the civil servant who personally served the grand vizier, not only was now responsible for the dispatching of matters from the palace to the Sublime Porte, but he was also second in charge, after the grand vizier, of

Kethüda
The kethüda (majordomo)
(Fenerci)

Mustafa Reşid Paşa (Tanziimat)

internal affairs. Mahmud II reorganized these and other officials who, over the historical process, had taken on different duties and functions and whose titles did not reflect the duties they carried out; on 11 March, 1836, in a published imperial decree, the *Sadaret Kethüdalığı* was transformed into the *Mülkiye Nezareti* (Ministry of the Civil Service – this was to be changed into the Ministry of the Interior about eighteen months later) and the *Reisülküttaplık* was transformed into the *Hariciye Nezareti* (Foreign Office). The *sadaret kethüdası*, Mehmed Said Pertev, was appointed to the *Mülkiye Nezareti* and the *reisülküttap* Ahmed Âkif Efendi was appointed to the *Hariciye Nezareti*. Although the ministers were given ranks of vizier and marshal, the title of pasha was not given to them when they were transferred to the civil service. About four months later, first the minister of the interior and then the foreign minister were given the title of pasha; this had now ceased to be a military title. In addition, an undersecretary now was appointed as assistant to the minister.

Mustafa Reşid Efendi, who was brought to the Ministry of the Interior as undersecretary, became minister upon the death of Ahmed Hulûsi Pasha on 10 June, 1837. On his recommendation, the civil servants were divided into two groups, as they were in Europe; those who worked for the Ministry of the Interior and those who worked for the Foreign Office. In addition, the *sadaret mektupçuluğu* (secretariat of the grand vizier) was split up into the Secretariat of the Interior and the Foreign Secretariat (21 March, 1838). Sub-bureaucratic units were formed in both secretariats. As a continuation of this tradition, the former Divan Offices, which were known as *Âmedî*, *Beylikçi*, *Tahvil* and *Ruus*, and which were part of the *reisülküttap*, were left in the body of the Ministry of the Interior. These offices, which had not been greatly affected by the changes carried out during the reform era, lost their former importance, except for the *Âmedî* Chamber; however, even if only symbolically, their existence continued until the collapse of the state. The *Âmedî* Chamber managed to preserve its importance, as it was a place that had close connections with foreign affairs and one where important documents were stored. Moreover, like the Translation Office, it carried out a function of training bureaucrats. In fact, the

bürokrasisinin başıydı. Dolayısıyla, kâtiplerin reisi anlamına gelen reisülküttap kelimesiyle, sorumlu olduğu dış ilişkiler arasında bir irtibat kurmak mümkün değildi. Aynı şekilde, sadaret kethüdası da, sadrazamın özel maiyet memuru iken zamanla işlerin saraydan Bâbıâli'ye intikaliyle birlikte dahilî işlerin sadrazamdan sonraki en büyük sorumlusu oldu. II. Mahmud, tarihî süreç içerisinde farklı görev ve fonksiyonlar üstlenen ve isimleri gördüğü işlerle irtibatını çağrıştırmayan bu gibi memuriyetleri yeniden düzenledi; 11 Mart 1836'da yayımladığı bir hatt-ı hümayunla, Sadaret Kethüdalığı'nı Mülkiye Nezareti'ne (yaklaşık bir buçuk yıl sonra ismini Dahiliye Nezareti olarak değiştirdi) ve Reisülküttaplığı da Hariciye Nezareti'ne dönüştürdü. Mülkiye Nezareti'ne Sadaret Kethüdası Mehmed Said Pertev Efendi'yi ve Hariciye Nezareti'ne de Reisülküttap Ahmed Âkif Efendi'yi atadı. Nazırlara vezaret ve müşirlik rütbeleri verildiği hâlde, sivil bürokrasiden geldikleri için paşalık unvanı verilmedi. Yaklaşık dört ay sonra, önce hariciye ve ardından da dahiliye nazırlarına bu unvan verilerek paşalık askerî bir unvan olmaktan çıkarıldı; ayrıca, nazırlara yardımcı olmak üzere birer de müsteşar atandı.

Hariciye Müsteşarlığı'na getirilen Mustafa Reşid Efendi, Ahmed Hulûsi Paşa'nın vefatı üzerine 10 Haziran 1837'de nazır oldu. Onun tavsiyesiyle, Avrupa'da olduğu gibi dahiliye ve hariciye memurları birbirinden ayrıldı; ayrıca, Sadaret'ten yapılan iç ve dış yazışmaları yürütmekle görevli olan Sadaret Mektupçuluğu da Dahiliye ve Hariciye Mektupçulukları olarak ikiye bölündü (21 Mart 1838); her iki nezaretin alt bürokratik birimleri oluşturuldu. Reisülküttaplığın maiyetinde bulunan Âmedî, Beylikçi, Tahvil ve Ruus adlı eski Divan Kalemleri, bu geleneğin bir devamı olarak Hariciye Nezareti bünyesinde bırakıldı. Reform döneminde yapılan değişikliklerden fazla etkilenmeyen bu kalemler, Âmedî Odası hariç, eski önemlerini kaybetti; ancak, sembolik de olsa, varlıklarını devletin sonuna kadar sürdürdüler. Âmedî Odası, dış ilişkilerle yakın irtibatı ve mühim evrakın saklandığı bir yer olması dolayısıyla önemini korudu; ayrıca, Tercüme Odası'nda olduğu gibi, bürokrat yetiştirme fonksiyonunu da yerine getirdi. Nitekim, Âkif Paşa, Mustafa Reşid Paşa, Mehmed Sâdık Rifat Paşa, Şekip Paşa, Sarım Paşa ve Fuad Paşa gibi Tanzimat döneminin en

most colorful and important bureaucrats of the *Tanzimat* period, like Âkif Pasha, Mustafa Reşid Pasha, Mehmed Sâdık Rifat Pasha, Şekip Pasha, Sarım Pasha and Fuad Pasha, were trained here.

One of the reforms carried out by Mahmud II was to abolish the *çavuşbaşılığı* (chief bailiff) and to establish the *Divan-ı Deavi Nezareti* (Ministry of Judicial Affairs) in its place. After this change, in a regulation dated 28 March 1827, the 600 bailiffs were reduced to 170; in addition, the bailiffs serving in the palace were removed from their posts immediately before the establishment of the aforementioned ministry. The date of the establishment of the ministry is not certain; however, it can be estimated that it was established a few days before 18 December, 1836. With the creation of the Prime Ministry and its union with the Ministry of the Interior, the court known as the *Huzur Mürafaası* or the *Arz Odası Mürafaası*, which functioned as part of the *Arz Odası* (Chamber of Petitions), was transferred to the office of the sheikh-ul-Islam. The duty of the trial minister, who participated in this court that convened twice a week, was to send here matters that fell within the authority of the court, to implement the decisions and to allocate court expenses. With the abolition of the posts of *tezkire-i evvel* and *tezkire-i sâni*, (first and second memorandum officer, respectively), the *Divan-ı Deavi Nezareti Muavinliği* (Assistant Ministry of Judicial Affairs) was established. In addition, in order to ensure that the cases were seen in an orderly fashion in the court and to prevent some instances of corruption that had occurred, the duties of the bailiffs and session clerk, as well as their wages, were reorganized.

Another reform carried out by Mahmud II was to establish the *Maliye Nezareti* (Ministry of Finance) and thus put an end to the multiple treasury system, which was unable to achieve stability; all the duties of these different treasuries were brought under the roof of the newly established ministry. On 28 February 1838 the *Hazine-i Âmiri* and the *Mansure Hazinesi* were united under the name of the *Maliye Nezareti*. Only the sultan's personal treasury, the *Ceyb-i Hümayun Hazine*, was left outside the scope of the newly established ministry. All the income of the *Haremeyn* (Mecca and Medina), the *Evkaf-ı Hümayun* (Imperial Waqfs) and the *Darphane* (Mint) were transferred to the ministry; in return for this,

Reisülküttap
The foreign minister
(d'Ottoman)

II. Mahmud
(TSM, 34/919)

renkli ve önemli bürokratları hep buradan yetiştiler.

II. Mahmud'un yaptığı reformlardan birisi de, Çavuşbaşılığı kaldırarak yerine Divan-ı Deavî Nezareti'ni kurmasıdır. Bu değişiklikten önce, 28 Mart 1827'de yaptığı bir düzenlemeyle 600'ü bulan çavuş sayısını 170'e indirmiş; ayrıca, sarayda görev yapan çavuşları da nezaretin kuruluşunun hemen öncesinde kaldırmıştı. Nezaretin kurulduğu tarih kesin değildir; ancak, 18 Aralık 1836'dan birkaç gün önce kurulduğunu tahmin ediyoruz. Başvekâletin ihdası ve Dahiliye Nezareti ile birleştirilmesi üzerine Arz Odası'nda faaliyetlerini yürütmekte olan Huzur Mürafaası veya Arz Odası Mürafaası isimli mahkeme Şeyhülislâmlığa nakledildi. Haftada iki gün toplanan bu mahkemeye katılan deavî nazırının görevi, mahkemenin yetki sınırlarına giren konuları buraya havale etmek, alınan kararları uygulamak ve mahkeme masraflarını tahsil etmektir. 15 Nisan 1838'de Tezkire-i Evvel ve Tezkire-i Sâni memuriyetleri lağvedilerek Divan-ı Deavî Nezareti Muavinliği kuruldu. Ayrıca, mahkemede davaların düzenli bir şekilde görülebilmelerini sağlamak ve meydana gelen bazı yolsuzluk olaylarının önüne geçebilmek için çavuşluk ve mübaşirlik hizmetleriyle mübaşiriye ücretleri yeniden düzenlendi.

II. Mahmud'un yaptığı diğer bir ıslahat da, Maliye Nezareti'ni kurarak bir türlü istikrar bulmayan çoklu hazine sistemine son vermiş ve hepsini yeni kurulan nezaretin sorumluluğuna almış olmasıdır. 28 Şubat 1838'de Hazine-i Âmiri ile Mansure Hazinesi'ni Maliye Nezareti adıyla birleştirdi. Sadece padişahın özel hazinesi olan Ceyb-i Hümayun Hazinesi yeni nezaretin sorumluluğu dışında bırakıldı. Haremeyn, Evkaf-ı Hümayun ve Darphane'nin bütün gelirleri nezarete devredildi; buna karşılık giderlerini karşılamaları için bu kurumlara maliyeden aylık bir tahsisat bağlandı. Maliye kalemleri ıslah edildiği gibi, zaman zaman halka salınmakta olan angarya ile tüccar ve bürokratların ensesinde âdeta Demokles'in Kılıcı gibi asılı duran müsâdere uygulamaları kaldırıldı, vergi sistemi yeniden düzenlenerek mali yılbaşı olarak Mart ayı kabul edildi. Maliyede yapılan önemli bir reform da, rüşveti önlemek amacıyla 27 Mart 1838 tarihinden itibaren tedrici olarak memurlara maaş bağlanmasıydı. Bu düzenlemeden önce memurların, yaptıkları

a monthly allocation from the Exchequer was given to these institutes so that they could meet their expenses. In the same way that the offices of the Exchequer had been reformed, the implementations of *angarya* (forced labor), which had been forced upon the people from time to time, hanging like a Sword of Damocles over the heads of merchants and bureaucrats, as well as the practice of *müsâdere* (expropriation) were abolished; the tax system was reorganized and March was determined as the start of the financial year. Another important reform that was carried out in the Exchequer was that which was introduced from 27 March, 1838 on; in order to prevent bribery, the civil servants were allocated a graduated salary. Before this regulation, in return for the functions they carried out the civil servants received an income from a number of uncertain sources. These were annual presents from the provinces, fees for functions they carried out in the offices, tips, payment for paper and copies and the income from the *timar* and *zeamet* (land benefices, tenures) which had been allocated to the officials of the *Divan Kalemî*. However, this precaution against bribery did not produce positive results. One reason for its lack of success was the large chasm between the high-ranking officials and the lower ranks. At the same time, in the new system the guarantee of a certain income for the officials, no matter what, caused them to neglect their duties. Grand Vizier Hüseyin Pasha abolished the *Maliye Nezareti* on 2 September, 1839, two months after Mahmud II's death and re-established the *Hazine-i Âmiri* and the *Hazine-i Mukataat Defterdarlıks*.

Another administrative reform that was carried out in the era of Mahmud II was the establishment of permanent councils. Essentially, it is known that the rulers of the first Turkic states in Central Asia established councils; these made military, political and economic decisions. This practice, which was part of the tradition of the Turkic states, continued in the Ottoman State with the *Divan-ı Hümayun* and the *Meşveret Meclis* (Consultative Assembly). Mahmud II first introduced the *Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî* (Military Consultative Assembly) as part of the reforms carried out and the regulations discussed in the military; then, on 24 March, 1838, the necessary laws and statutes were prepared to implement the reforms that were known as

işlerin karşılığı olarak birtakım gayrimuayyen gelirleri vardı. Bunlar, taşradan senede bir kere olmak üzere gönderilen hediyeler, bürolarda yapılan işlerden alınan harç, bahşis, kâğıt ve ilâm vs. ücretleri ile Divan Kalemî memurlarına tahsis edilen timar ve zeamet gelirleriydi. Ancak, rüşvetle ilgili alınan bu tedbir de olumlu sonuçlar vermedi. Başarısızlığın bir nedeni de, yüksek rütbeli memurlar ile alt kademedekiler arasındaki ücret uçurumuydu. Öte yandan, yeni sistemde memurların her halükârda aylık belli bir geliri garantilemesi, görevlerini ve işlerini aksatmalarına neden olmaktaydı. Sadrazam Hüsrev Paşa, II. Mahmud'un ölümünden iki ay sonra, 2 Eylül 1839 tarihinde Maliye Nezaretî'ni lağvetti ve Hazine-i Âmirî ile Hazine-i Mukataat Defterdarlıklarını tekrar kurdu.

II. Mahmud döneminde gerçekleştirilen diğer bir idarî reform da daimî meclislerin kurulmasıdır. Esasen, Ortaasya'daki ilk Türk devletlerinden beri hükümdarın yanında, askerî, siyasî ve iktisadî konularda kararların alındığı meclislerin var olduğu bilinmektedir. Türk devlet geleneğinde mevcut olan bu uygulama, Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Hümayun ve Meşveret Meclisi'yle devam etti. II. Mahmud, 1836'da ilk olarak askerî alanda yapılacak ıslahat ve düzenlemelerin görüşülüp karara bağlanacağı Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî'yi; ardından 24 Mart 1838 tarihinde de yapmayı düşündüğü ve "Tanzimat-ı hayriyye" veya "Tanzimat-ı mülkiyye" olarak adlandırdığı reformları gerçekleştirebilmek amacıyla gerekli kanun ve tüzükleri hazırlamak ve çalışma yeri Topkapı Sarayı'nın bahçesindeki Gülhane Kasrı olmak üzere Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye'yi kurdu. Meşveret Meclisi'nin

Tanzimat-ı hayriyye or *Tanimat-ı mülkiyye*, and the *Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye* (Supreme Council of Judicial Ordinances) was established, with its place of function being Gülhane Pavilion in the gardens of Topkapı Palace. As there were no institutionalized councils in the state administration, other than the *Meşveret Meclis*, at first some problems appeared in the structure and mentality. As the members who were appointed to the council continued their earlier posts along with these new duties the council did not function efficiently; thus, the second posts were eliminated and membership in the council became an independent post (6 May, 1838). In addition, the differences in rank and status among the members negatively affected the talks in the council; the low-ranking members also presented the ideas alongside the higher-ranking members, and there was a danger of decisions being taken according to the ideas of the latter group. In order to eliminate this problem, the members of the council were all brought to the same rank; in addition, a code of regulations was prepared that included the methods of gathering, the rules, the style in which bureaucratic functions were to be carried out and the goals of the council. The council, which had the right to inspect whether the laws and code of regulations which had been promulgated were being carried out or not, was unable to function successively, due to the aforementioned factors; this continued until the promulgation of the *Gülhane Hatt-ı Hümayun* (imperial decree). With the *Tanzimat*, the importance of the council, as well as their functions and, in parallel, the number of members increased. A majority vote was

II. Mahmud'un bastır paralar
Gold money minted
of Mahmud II
(İstanbul Arkeoloji Müzesi/Si)

renkli ve önemli bürokratları hep buradan yetiştirtiler.

II. Mahmud'un yaptığı reformlardan birisi de, Çavuşbaşılığı kaldırarak yerine Divan-ı Deavî Nezareti'ni kurmasıdır. Bu değişiklikten önce, 28 Mart 1827'de yaptığı bir düzenlemeyle 600'ü bulan çavuş sayısını 170'e indirmiş; ayrıca, sarayda görev yapan çavuşları da nezaretin kuruluşunun hemen öncesinde kaldırmıştı. Nezaretin kurulduğu tarih kesin değildir; ancak, 18 Aralık 1836'dan birkaç gün önce kurulduğunu tahmin ediyoruz. Başvekâletin ihdası ve Dahiliye Nezareti ile birleştirilmesi üzerine Arz Odası'nda faaliyetlerini yürütmekte olan Huzur Mürafaası veya Arz Odası Mürafaası isimli mahkeme Şeyhülislâmlığa nakledildi. Haftada iki gün toplanan bu mahkemeye katılan deavî nazırının görevi, mahkemenin yetki sınırlarına giren konuları buraya havale etmek, alınan kararları uygulamak ve mahkeme masraflarını tahsil etmektir. 15 Nisan 1838'de Tezkire-i Evvel ve Tezkire-i Sâni memuriyetleri lağvedilerek Divan-ı Deavî Nezareti Muavinliği kuruldu. Ayrıca, mahkemede davaların düzenli bir şekilde görülebilmelerini sağlamak ve meydana gelen bazı yolsuzluk olaylarının önüne geçebilmek için çavuşluk ve mübaşirlik hizmetleriyle mübaşiriye ücretleri yeniden düzenlendi.

II. Mahmud'un yaptığı diğer bir ıslahat da, Maliye Nezareti'ni kurarak bir türlü istikrar bulmayan çoklu hazine sistemine son vermiş ve hepsini yeni kurulan nezaretin sorumluluğuna almış olmasıdır. 28 Şubat 1838'de Hazine-i Âmire ile Mansure Hazinesi'ni Maliye Nezareti adıyla birleştirdi. Sadece padişahın özel hazinesi olan Ceyb-i Hümayun Hazinesi yeni nezaretin sorumluluğu dışında bırakıldı. Haremeyn, Evkaf-ı Hümayun ve Darphane'nin bütün gelirleri nezarete devredildi; buna karşılık giderlerini karşılamaları için bu kurumlara maliyeden aylık bir tahsisat bağlandı. Maliye kalemleri ıslah edildiği gibi, zaman zaman halka salınmakta olan angarya ile tüccar ve bürokratların ensesinde âdeta Demokles'in Kılıcı gibi asılı duran müsâdere uygulamaları kaldırıldı, vergi sistemi yeniden düzenlenerek malî yılbaşı olarak Mart ayı kabul edildi. Maliyede yapılan önemli bir reform da, rüşveti önlemek amacıyla 27 Mart 1838 tarihinden itibaren tedrici olarak memurlara maaş bağlanmasıydı. Bu düzenlemeden önce memurların, yaptıkları

a monthly allocation from the Exchequer was given to these institutes so that they could meet their expenses. In the same way that the offices of the Exchequer had been reformed, the implementations of *angarya* (forced labor), which had been forced upon the people from time to time, hanging like a Sword of Damocles over the heads of merchants and bureaucrats, as well as the practice of *müsâdere* (expropriation) were abolished; the tax system was reorganized and March was determined as the start of the financial year. Another important reform that was carried out in the Exchequer was that which was introduced from 27 March, 1838 on; in order to prevent bribery, the civil servants were allocated a graduated salary. Before this regulation, in return for the functions they carried out the civil servants received an income from a number of uncertain sources. These were annual presents from the provinces, fees for functions they carried out in the offices, tips, payment for paper and copies and the income from the *timar* and *zeamet* (land benefices, tenures) which had been allocated to the officials of the *Divan Kalemî*. However, this precaution against bribery did not produce positive results. One reason for its lack of success was the large chasm between the high-ranking officials and the lower ranks. At the same time, in the new system the guarantee of a certain income for the officials, no matter what, caused them to neglect their duties. Grand Vizier Hüseyin Pasha abolished the *Maliye Nezareti* on 2 September, 1839, two months after Mahmud II's death and re-established the *Hazine-i Âmire* and the *Hazine-i Mukataat Defterdarlıks*.

Another administrative reform that was carried out in the era of Mahmud II was the establishment of permanent councils. Essentially, it is known that the rulers of the first Turkic states in Central Asia established councils; these made military, political and economic decisions. This practice, which was part of the tradition of the Turkic states, continued in the Ottoman State with the *Divan-i Hümayun* and the *Meşveret Meclis* (Consultative Assembly). Mahmud II first introduced the *Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî* (Military Consultative Assembly) as part of the reforms carried out and the regulations discussed in the military; then, on 24 March, 1838, the necessary laws and statutes were prepared to implement the reforms that were known as

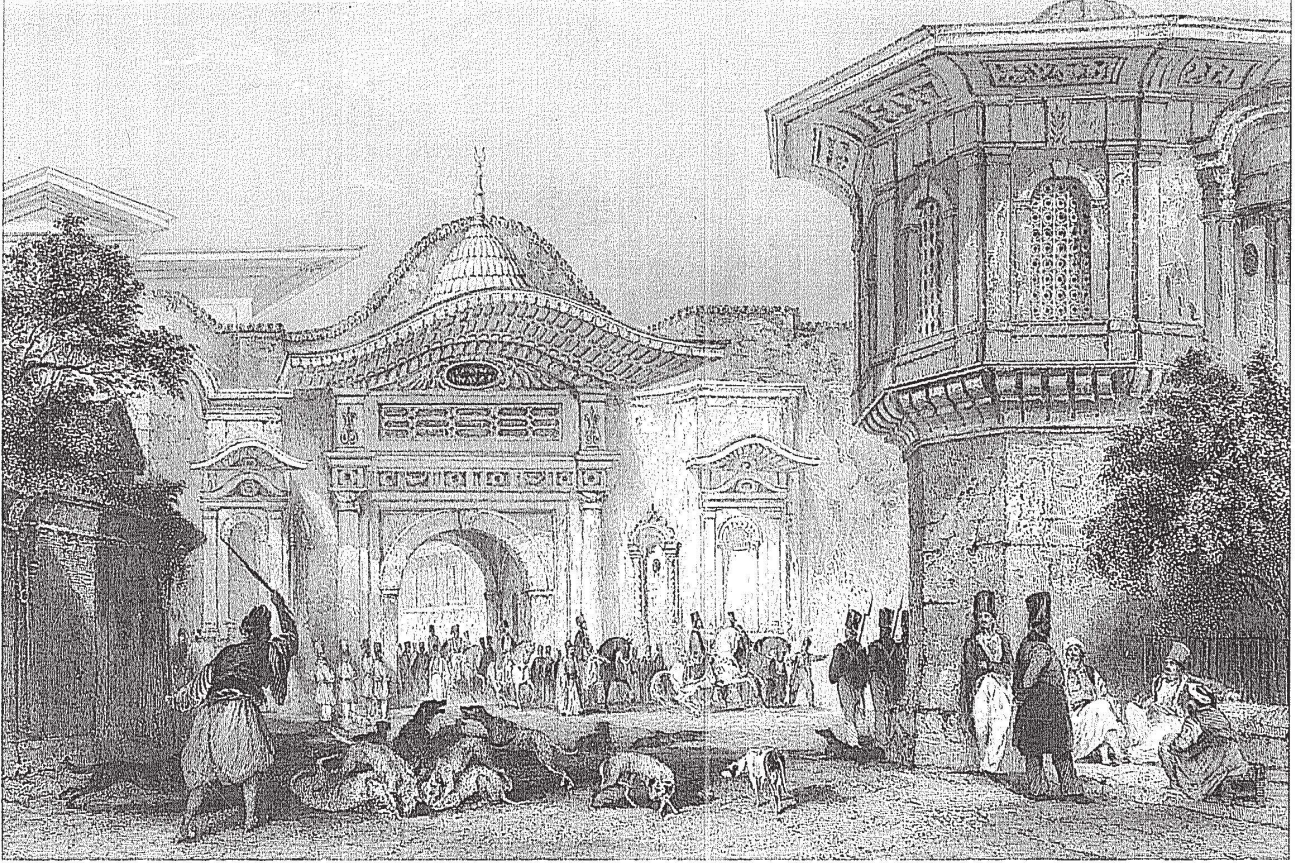

işlerin karşılığı olarak birtakım gayrimuayyen gelirleri vardı. Bunlar, taşradan senede bir kere olmak üzere gönderilen hediyeler, bürolarda yapılan işlerden alınan harç, bahşis, kâğıt ve ilâm vs. ücretleri ile Divan Kalemî memurlarına tahsis edilen timar ve zeamet gelirleriydi. Ancak, rüşvetle ilgili alınan bu tedbir de olumlu sonuçlar vermedi. Başarısızlığın bir nedeni de, yüksek rütbeli memurlar ile alt kademedekiler arasındaki ücret uçurumuydu. Öte yandan, yeni sistemde memurların her halükârda aylık belli bir geliri garantilemesi, görevlerini ve işlerini aksatmalarına neden olmaktaydı. Sadrazam Hüsrev Paşa, II. Mahmud'un ölümünden iki ay sonra, 2 Eylül 1839 tarihinde Maliye Nezareti'ni lağvetti ve Hazine-i Âmirî ile Hazine-i Mukataat Defterdarlıklarını tekrar kurdu.

II. Mahmud döneminde gerçekleştirilen diğer bir idarî reform da daimî meclislerin kurulmasıdır. Esasen, Ortaasya'daki ilk Türk devletlerinden beri hükümdarın yanında, askerî, siyasî ve iktisadî konularda kararların alındığı meclislerin var olduğu bilinmektedir. Türk devlet geleneğinde mevcut olan bu uygulama, Osmanlı Devleti'nde Divan-ı Hümayun ve Meşveret Meclisi'yle devam etti. II. Mahmud, 1836'da ilk olarak askerî alanda yapılacak ıslahat ve düzenlemelerin görüşülüp karara bağlanacağı Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî'yi; ardından 24 Mart 1838 tarihinde de yapmayı düşündüğü ve "Tanzimat-ı hayriyye" veya "Tanzimat-ı mülkiyye" olarak adlandırdığı reformları gerçekleştirebilmek amacıyla gerekli kanun ve tüzükleri hazırlamak ve çalışma gereği Topkapı Sarayı'nın bahçesindeki Gülhane Kasrı olmak üzere Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye'yi kurdu. Meşveret Meclisi'nin

Tanzimat-ı hayriyye or *Tanimat-ı mülkiyye*, and the *Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye* (Supreme Council of Judicial Ordinances) was established, with its place of function being Gülhane Pavilion in the gardens of Topkapı Palace. As there were no institutionalized councils in the state administration, other than the *Meşveret Meclis*, at first some problems appeared in the structure and mentality. As the members who were appointed to the council continued their earlier posts along with these new duties the council did not function efficiently; thus, the second posts were eliminated and membership in the council became an independent post (6 May, 1838). In addition, the differences in rank and status among the members negatively affected the talks in the council; the low-ranking members also presented ideas alongside the higher-ranking members, and there was a danger of decisions being taken according to the ideas of the latter group. In order to eliminate this problem, the members of the council were all brought to the same rank; in addition, a code of regulations was prepared that included the methods of gathering, the rules, the style in which bureaucratic functions were to be carried out and the goals of the council. The council, which had the right to inspect whether the laws and code of regulations which had been promulgated were being carried out or not, was unable to function successively, due to the aforementioned factors; this continued until the promulgation of the *Gülhane Hatt-ı Hümayun* (imperial decree). With the *Tanzimat*, the importance of the council, as well as their functions and, in parallel, the number of members increased. A majority vote was

II. Mahmud'un bastır paralar
Gold money minted
of Mahmud II
(Istanbul Arkeoloji Müzesi/Si)

Bâbü'lî ve Alay Köşkü
Sublime Port
and the Alay Pavilion
(Album)

dışında, devlet yönetiminde kurumsallaşmış meclis uygulaması olmadığından dolayı ilk zamanlarda yapı ve zihniyetten kaynaklanan bazı sorunlar ortaya çıktı. Şöyle ki, meclise atanan üyelerin üyelik görevleriyle beraber daha önce buldukları memuriyetleri de sürdürmeleri yüzünden meclis çalışmaları aksadı; bunun üzerine ikinci memuriyetler kendilerinden alınarak meclis üyeliği müstakil memuriyet hâline getirildi (6 Mayıs 1838). Bunun yanında üyeler arasındaki rütbe ve statü farkları da meclisteki müzakereleri olumsuz yönde etkiledi; zira, düşük rütbeli üyeler, yüksek rütbelilerin yanında fikirlerini beyan edemedikleri gibi, görüşmelerin ikinci gruptakilerin eğilimlerine göre şekillenme tehlikesi ortaya çıktı. Bu sakıncayı bertaraf etmek amacıyla meclis üyeleri aynı rütbeye getirildi; ayrıca, toplanma şekli, kuralları, bürokrasisinin işleyiş tarzı ve meclisin amacını içeren bir de içtüzüğü hazırlandı. Çıkardığı kanun ve tüzüklerin uygulanıp uygulanmadığını denetleme hakkına da sahip

required and the meetings during the first period were opened with a reading of the Qur'an.

On March 24, 1838 the *Dâr-ı Şîrâ-yı Bâbü'lî* was established along with the *Meclis-i Vâlâ*; the place of operation of this council, as can be understood from the name, was in the Sublime Porte (*Bâbü'lî*). The aim of establishing this council was to discuss matters concerned with the *Tanzimat*, like the *Meclis-i Vâlâ*, and to carry out the necessary regulations. The council, established to help the government, worked on domestic affairs, foreign affairs, financial matters and education, and after being ratified by the ministers of the interior and the foreign office, these decisions were presented to the *Meclis-i Vâlâ*. The latter had absolute right to refuse the drafts that were presented to it. The problems created by differences in rank, mentioned in connection with the *Meclis-i Vâlâ* were also present here. In order to overcome this problem, the members of the *Dâr-ı Şîrâ* were given the

olan meclis, söz konusu faktörlerden dolayı Gülhane Hatt-ı Hümayunu'na kadar başarılı çalışmalar yapamadı. Tanzimat'la beraber meclisin önemi, işleri ve buna paralel olarak da üye sayısı çoğaltıldı. Mecliste kararlar oy çokluğuyla alınmakta ve toplantılar ilk dönemlerde Kur'an okunarak açılmaktaydı.

24 Mart 1838 tarihinde Meclis-i Vâlâ ile birlikte kurulan Dâr-ı Şûrâ-yı Bâbîâlî'nin çalışma yeri isminden de anlaşılacağı üzere Bâbîâlî'deydi. Kuruluş amacı, Meclis-i Vâlâ gibi Tanzimat'a dair hususları görüşmek ve gerekli düzenlemeleri yapmaktır. Hükümete yardımcı olması amacıyla kurulan bu meclis, dahilî, haricî, malî, eğitim gibi konularda çalışmalar yapıp dahiliye ve hariciye nazırlarının onayından geçtikten sonra Meclis-i Vâlâ'ya sunmakla görevliydi. Meclis-i Vâlâ'nın sunulan tasarıları reddetme ve değiştirme de dahil her türlü tasarruf hakkı vardı. Meclis-i Vâlâ'da söz konusu edilen, üyelerin farklı rütbelerde bulunmalarının meclis

same rank. The council was abolished after leading a working life that was neither effective nor energetic, on 12 August, 1839, with some of the members being assigned to the *Meclis-i Vâlâ* and some being sent to the *Meclis-i Nâfia* (Council of Public Works).

Another change that was realized in this period was the abolishment of the *tevcihat* (annual appointment of ranks) method, which had caused problems for officials. This system, which consisted of the allocation of an annual post, in rotation, and which was implemented in the months of Shaban and Shawwal, was abolished on 4 April, 1838. Thus, the dismissal and appointment to duties were no longer carried out at a certain period, but when necessary. When the officers, whose period of duty in the *tevcihat* system was a year, had finished their duty, they would hand over their post to another before they had fully learned the details of the post and were then appointed to another duty,

görüşmelerinde yarattığı sorunlar aynen burada da mevcuttu. Bu sorunu aşmak için Dâr-ı Şûrâ üyeleri de aynı seviyeye getirildi. Meclis, etkin ve faal olmayan bir çalışma hayatından sonra 12 Ağustos 1839 tarihinde üyelerinin bir kısmı Meclis-i Vâlâ, bir kısmı da Meclis-i Nâfia üyeliklerine atanarak lağvedildi.

Bu dönemde gerçekleştirilen önemli bir değişiklik de, memurları sıkıntıya sokan tevcihat usulünün kaldırılmasıydı. Her sene Şaban veya Şevval aylarında yapılan ve memuriyetlerin birer yıllığına nöbetleşe tahsisinden ibaret olan bu sistem, 4 Nisan 1838 tarihinde kaldırıldı. Böylece görevden alma ve atama işlemlerinin belirli bir süre için değil, gerektiğinde yapılması usulü getirildi. Tevcihat sisteminde görev süresi bir sene olan memur, inceliklerini dahi öğrenmeden süresi bitiminde vazifesini bir başkasına devretmekte ve kendisi belki hiç anlamadığı yeni bir göreve atanabilmekteydi. Ayrıca, en azından bir sene boşta beklemek zorunda bırakılan memurlar, bu süreyi geçiştirecek parayı da temin etmek zorundaydı. Bu konumdaki bir memur yolsuzluğa sapabileceği gibi, görev süresini verimli geçirmesi de beklenemezdi. II. Mahmud, Mayıs 1838'de birisi ulema ve diğeri ise memurlar için olan iki Ceza Kanunu çıkartıp uygulamaya koydu.

II. Mahmud'un gerçekleştirdiği yeniliklerden birisi de, daha önce mevzii olarak uygulanan karantina usulünü ülke geneline yaygınlaştırmasıydı. Gelebilecek tepkileri bertaraf etmek amacıyla, topladığı Meşveret Meclisi'ne yenilikçi din âlimlerini çağırarak karantinayı tartıştırdı ve 26 Nisan 1838 tarihinde konuyla ilgili çalışmalar yapmak üzere Meclis-i Tahaffuz veya Karantina Meclisi adıyla bir birimin kurulmasını kararlaştırdı. Meclisin, çıkardığı kanun ve tüzüklerin uygulanmasını denetleme yetkisi vardı. Nihayet, Şeyhülislâm Mekki-zâde Mustafa Asım Efendi'nin bu hususta gerekli olan fetvayı vermesiyle sorunun hukukî yönü çözümlendi. Burada dikkat çeken husus, karantina uygulanmasına dair karar alındıktan sonra şeyhülislâmın fetvasına başvurulmasıydı. Daha açık bir ifadeyle, siyasî otorite kararını vermiş, dinî otoriteye ise sadece onaylamak düşmüştü. Dolayısıyla şeyhülislâmın fetvası, yapılan işin halk katında meşrûiyetini sağlayan bir formaliteden ibaretmiş gibi gözüküyor. Gene de olası bir tepkiye meydan vermemek için resmi gazete olan Takvim-i Vekayi'de bu

about which they would perhaps know nothing. In addition, the officers, who were forced to wait during the alternative year doing nothing, had to find money to keep themselves during this time. Not only were the officers in this position liable to turn to corruption, they could not be expected to spend their time of duty in a productive way. In May 1838 Mahmud II put two Penal Laws into practice, one for the *ulama* and one for the other officers.

Another one of the reforms that Mahmud II brought about was to spread the quarantine method, which had earlier been localized, throughout the country. In order to eliminate any reactions that might occur, he called the religious scholars to the *Meşveret Meclisi* to discuss the matter of the quarantine; here on 26 April, 1838, it was decided to establish the *Meclis-i Tahaffuz* or the *Karantina Meclisi* to carry out work on the matter. The council had the authority to control the implementation of the laws and regulations that had been promulgated. Finally, the problem was solved legally with a *fatwa* promulgated by the sheikh-ul-Islam, Mekki-zâde Mustafa Efendi. Here, what is important is that the sheikh-ul-Islam's fatwa was required only after the decision to implement the quarantine had been taken. To put this more clearly, the political authority took the decision, while the religious authority only ratified it. Thus, the sheikh-ul-Islam's *fatwa* was a formality that provided legitimacy for the people of a de facto situation. Again, in the article published on this matter in the official gazette, the *Takvim-i Vekayi*, in order to prevent a likely reaction, evidence from the earlier *fatwas* and books written by Islamic greats was produced. The representatives of the legation were appointed to the council, which normally met three days a week, but when necessary could convene every day. On the matter of the quarantine, the advice of Austrian experts was sought. At the beginning, the Quarantine Council, which was under the control and supervision of the Ministry of the Interior, was transferred to the Ministry of Transport on 23 August, 1839. The minister who was attached to the unit was the first president of the council.

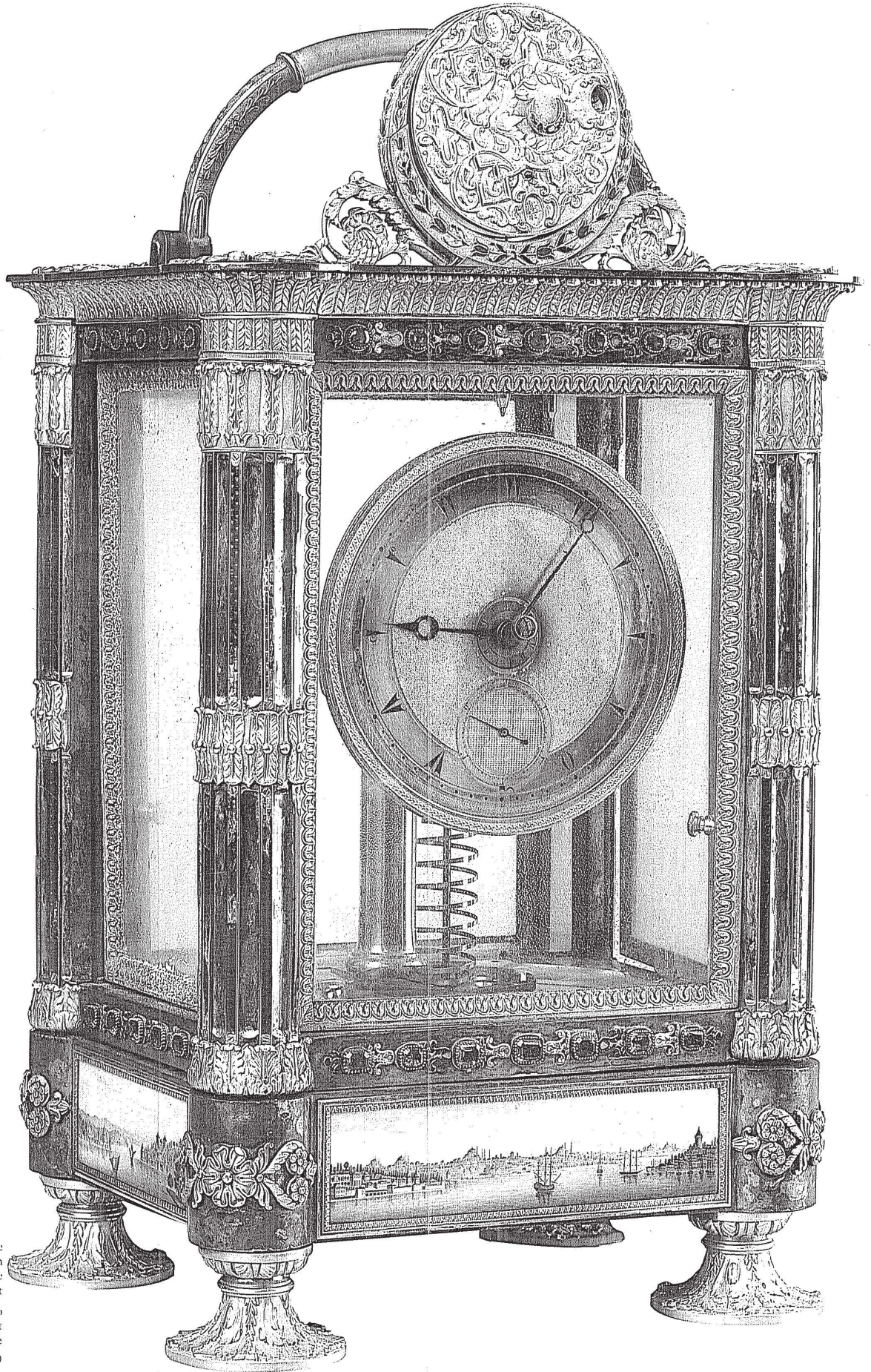
Mahmud II established the *Meclis-i Umur-ı Nafia* in the Sublime Porte on June 1838 to carry out the necessary work on public works, agriculture,

hususunda yayınlanan yazıda, hadislerden, fetva mecmualarından ve İslâm büyüklerinin yazdığı kitaplardan deliller getirilmekteydi. Normal zamanlarda haftada üç gün ve gerektiğinde her gün toplanacak olan meclise sefaret temsilcileri de üye olarak atandı. Karantina konusunda bilhassa Avusturyalı uzmanlardan istifade edildi. Başlangıçta Hariciye Nezareti'nin denetim ve gözetimi altında olan Karantina Meclisi, 23 Ağustos 1839'da Ticaret Nezareti'ne nakledildi. Bağlı bulunduğu birimin nazırı meclisin birinci başkanıydı.

trade and industrial development. This council, under the supervision of the Ministry of the Interior, had the authority to be involved in the exchange of information with institutions that were carrying out similar services abroad and to carry out studies. Acting from this point, foreigners could be appointed as members of the council. There was also a mufti on the council, which was headed by an undersecretary, in the name of the Ministry of the Interior. This council, which carried out successful work in 1838, particularly in the reform of education,

Hattat Râkım'ın hazırladığı II. Mahmud'un tuğrası
Mahmud II's seal, prepared by the Calligrapher Râkım (TSM)

Breguet Pendule
Sympathique tarafından
II. Mahmud'a hediye
edilen saat
The clock presented to
Mahmud II by Breguet
Pendule Sympathique
(TSM, 51-106)

II. Mahmud, Haziran 1838'de ülkenin imarı, tarım, ticaret ve sanayiın geliştirilmesi hususlarında gerekli çalışmaları yapmak üzere Bâbıâli'de Meclis-i Umur-ı Nâfia adıyla bir meclis kurdu. Hariciye Nezareti'nin denetimi altında olan bu meclis, yurt dışındaki benzer hizmetleri yerine getiren kurumlarla bilgi alış-verişinde bulunma ve çalışmalar yapma yetkisine sahipti. Bu noktadan hareketle yabancılar da meclis üyeliğine atanabilirdi. Hariciye nazırı adına müsteşarın başkanlık ettiği mecliste bir de müftü vardı. Billhassa 1838 eğitim reformuyla ilgili başarılı çalışmalar yapan bu meclis, II. Mahmud'un ölümünden sonra 20 Temmuz 1839 tarihinde Ticaret Nezareti'ne bağlandı.

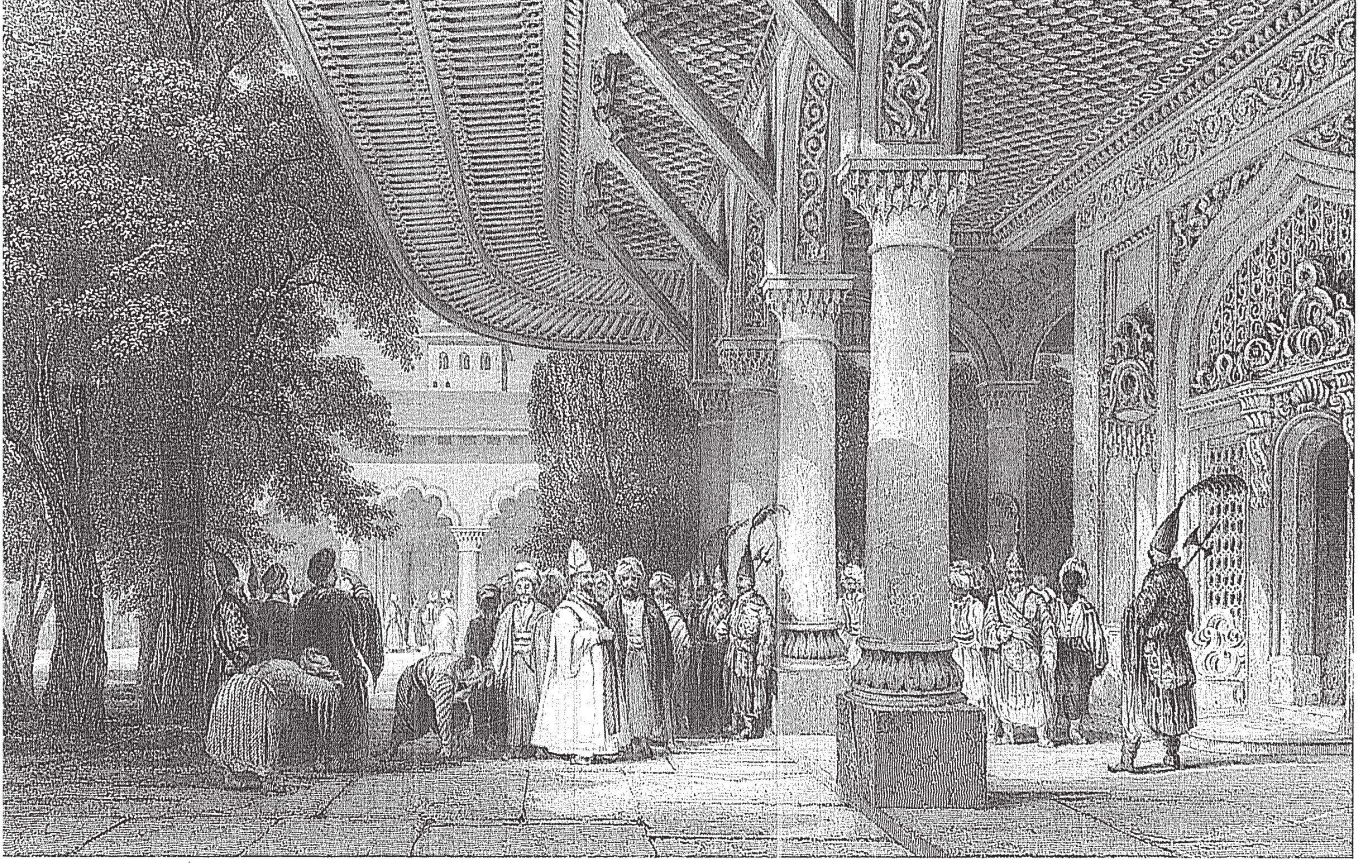
Bu dönemde idarî mekanizmada yapılan bir diğer yenilik de Ticaret Nezareti'nin kurulmasıydı. Nezaretten önce İstanbul'un ihtiyacı olan zahire, mübâyaacı denilen memurlar tarafından Akdeniz ve Karadeniz sahillerindeki iskelelerde devletçe belirlenen fiyat üzerinden satın alınıp İstanbul'a getirilirdi. Zahireyi dışarıya satmak yasaktı. II. Mahmud, üreticiyi iktisadî olarak zarara uğratan bu soruna çözüm bulmak amacıyla ve biraz da dış baskılarla zahire üzerindeki devlet tekelini, yani, mübâyaat usûlünü kaldırdı ve halkın, devletin ihtiyacı karşılandıktan sonra fazla kalan zahiresini istediğine satmasına izin verdi. Bundan dolayı hazinenin uğrayacağı zararı birazcık hafifletmek ve senede bir kereye mahsus olmak üzere halktan mübayaat affı bedeli (bedel-i afv-ı mübayaat) adıyla bir ücretin alınmasını kararlaştırdı; ancak, bir süre sonra bundan da vazgeçti. Bütün bu süreç Zahire Nezareti adlı bir birim tarafından yürütülmekteydi.

II. Mahmud, ölmeden yaklaşık bir ay önce, 24 Mayıs 1839'da Zahire Nezareti'ni kaldırdı ve yerine, ülkede ticaret, sanayi ve tarımın geliştirilmesi için gerekli olan düzenleme ve organizasyonları tek elden yapmak amacıyla Avrupa devletlerinde olduğu gibi geniş yetkilere sahip Ticaret Nezareti'ni kurdu. Nezaretin çalışma yeri Bahçekapı'da bulunan Aydın Müşiri Tahir Paşa'nın konağıydı. Yaklaşık bir ay sonra, gerek yerli, gerekse yabancı tüccarların birbirleriyle ve devletle olan davalarına bakmak üzere Mahkeme-i Ticaret kuruldu. Bu tür ticarî davalar daha önce İstanbul Gümrük Emaneti'nde görülürdü. Ticaret nazırının başkanlık ettiği mahkemede tüccarlar da temsil edilmekte; kararlar oy çokluğuyla alınmakta ve

was affiliated with the Ministry of Trade on 20 July, 1839, after the death of Mahmud II.

Another innovation that was made in the administrative mechanism during this period was the establishment of the Ministry of Trade. Before the ministry, the grain required by Istanbul was bought from docks in the Mediterranean and Black Sea, at a price established by the state; the purchasing officers were known as *mübâyaacı* and they brought the grain to Istanbul. It was forbidden to sell grain to anyone but the government. Mahmud II, in order to rectify this situation, which caused economic problems for the producers, and in response to foreign pressure, eliminated the state monopoly on grain, that is, the *mübâyaat*, and gave permission for grain that was surplus to the state's requirements to be sold to anyone. As a result, the harm caused to the treasury was lessened a little. It was decided that once a year a payment, called a *mübayaat affı bedeli*, was to be taken from the people; however, this was soon abandoned. All of these functions were carried out by a unit called the Ministry of Provisions/Grains.

On 24 May, 1839, about one month before Mahmud II died, the Ministry of Provisions was abolished and the Ministry of Trade was established in its place; this had wide-ranging authority, much like similar European bodies, in order to implement under one roof the necessary regulations and organizations to develop trade, industry and agriculture. The working place of the ministry was the Aydın Müşiri Tahir Pasha mansion, in Bahçekapı. About a month after this date the *Mahkeme-i Ticaret* (Trade Court) was established to deal with cases of both local and foreign traders with one another and with the state. These types of commercial cases had earlier been heard at the Istanbul *Gümrük Emaneti* (Customs Deposit). In the court, which was headed up by the minister of trade, the merchants were represented; decisions were made on a majority basis and matters that fell under the jurisdiction of the Shariat were referred to the *mufti* of the *Meclis-i Nâfia*. There was no right of appeal to decisions made in the court; the Muslim merchants, who did not have much information about the new rules and laws, often lost to foreign merchants, as the latter were defended by lawyers and cases were generally decided in favor of the foreigners.

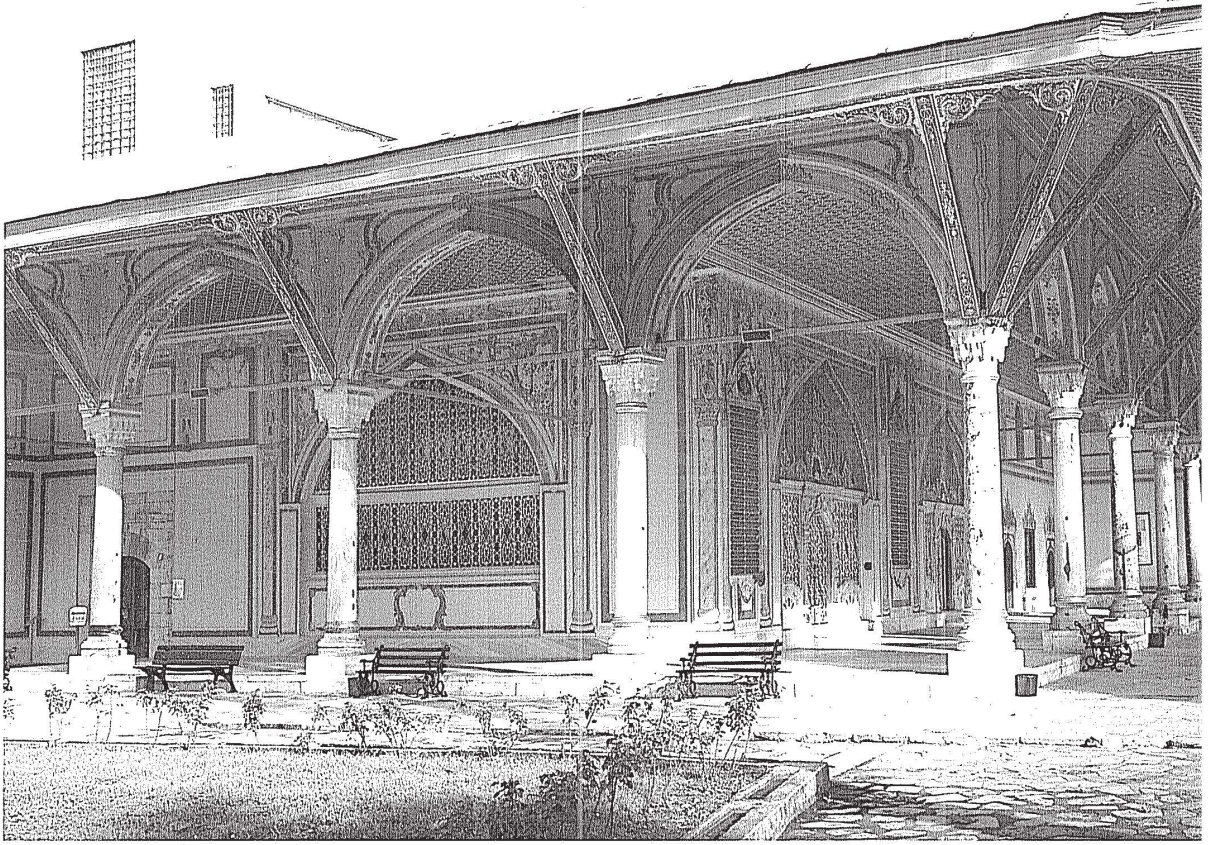
Sadırazamın Divan-ı Hümayun
toplantısına girişi
The entrance to the
Divan-ı Hümayun
(Allom)

şer'î boyutu olan konular ise, Meclis-i Nâfia müftüsüne sorulmaktaydı. Mahkemede alınan kararların temyiz hakkının bulunmaması, yeni kural ve kanunlar hakkında fazla bilgi sahibi olmayan Müslüman tüccarları yabancılar karşısında zararlara uğrattı; zira, davalar, genellikle kendilerini avukatlarla savunan yabancı tüccarlar lehinde sonuçlanmaktaydı. Osmanlı uyruklu gayrimüslimler ise, yabancı bir devletin himayesine girerek durumlarını kurtardılar. Ticaret Nezareti, bir türlü kuruluş amacı olan ülkede ticaret, tarım ve sanayinin geliştirilmesi yönünde teori oluşturup düzenlemeler yapma yolunda elle tutulur çalışmalar yapamadı ve tüccarlar arasındaki davalara bakan bir Ticaret Mahkemesi'nden öteye gidemedi.

Yukarıdan beri izah edilen idarî düzenlemelerden sadaret de nasibini aldı ve nezaretlerin kurulmasıyla birlikte Bâbiâli'nin klasik yapısı da önemli değişikliklere uğradı.

Ottoman non-Muslims would appear under the protection of a foreign state and thus win their cases. The Ministry of Trade was unable to carry out any concrete work on forming theories or carrying out regulations towards developing trade, agriculture and industry in the country -which was the reason it had been established- and did not go beyond this Commercial Court, which dealt with cases between merchants.

The office of the grand vizier was also subjected to administrative regulations, which we have discussed above, and with the establishment of the ministries important changes were made to the classic structure of the Sublime Porte. The grand viziers, who carried the golden seal of the sultan, carried out state business in the sultan's name and who were the next most authoritative person after the sultan in the hierarchy, as well as being the sultan's absolute representative, had for centuries been in a strong position; this was protected until just before the *Tanzimat*. The

Padişahın altın mührünü taşıyan, devlet işlerini padişah adına yürüten ve hiyerarşide ondan sonraki en yetkili kişi ve padişahın mutlak vekili olan sadrazamlar, yüzyıllardan beri süregelen güçlü konumlarını Tanzimat'ın hemen öncesine kadar korudular. Yetkilerinin bir kısmının nezaretlerce kullanılması Sadaret'in önemini yitirmesine neden oldu. II. Mahmud, 30 Mart 1838'de yaptığı bir düzenlemeyle, Sadaret'i Başvekâlet'e dönüştürdü; ayrıca, müstakil bir makam olma konumuna da son vererek duruma göre uygun olan nezarete ilâve suretiyle idaresini kararlaştırdı. Diğer bir ifadeyle, vekiller heyeti başkanı olmaya lâyık olan nazır, Başvekâlet, yani, nezaretler arasında koordinasyonu sağlama görevini de üstlenecekti. Bu cümleden olarak Başvekâlet, ilk defa Dahiliye Nezareti'ne ilâveten Mehmed Rauf Paşa'ya verildi. II. Mahmud, böylece, padişahın mutlak vekili olan sadrazamı bir çırpıda vekiller heyetinin başı ve padişahın mührünü elinde bulunduran sembolik bir memuriyet konumuna indirdi.

handing over of some of their authority to the ministries meant that the grand viziership lost some of its earlier influence. In a regulation carried out in 1838, Mahmud II transformed the office of the grand vizier to the Prime Minister's office; in addition, in keeping with the decision to put an end to independent posts, a ministerial administration was added. In other words, the minister who was chosen to be head of the committee would take on the duty of prime minister, that is, he would provide coordination between ministers. The post of prime minister was first given to Mehmed Rauf Pasha in addition to his post at the Ministry of the Interior. Thus, with one blow, Mahmud II reduced the grand vizier, the absolute representative of the sultan, to the head of a committee of representatives and a bureaucratic position that symbolically held the sultan's seal.

The establishment of the ministries and the transformation of the grand vizier into the prime

Divan-ı Hümayun girişi
The entrance to the
Divan-ı Hümayun

Nezaretlerin kurulması ve sadaretin başvekâlete dönüştürülmesi, şeklen de olsa Avrupa'daki kabine sistemine doğru atılmış bir adımdı. Bu amaçla, muhtemelen 1838 tarihinde Meşveret Meclisi'nden aşamalı bir biçimde nazırların oluşturduğu Meclis-i Hâss-ı Vükelâ'ya, diğer bir ifadeyle hükümet sistemine geçildi. Kararların oy çokluğuyla alındığı bu meclis, devletin en yüksek yürütme organıydı; başvekilin başkanlığında haftada iki gün toplanır ve icra işinde nezaretler arasında koordinasyonu sağlardı. Meclisin kolektif bir sorumluluğu yoktu; yani, çağdaş hükümetlerde olduğu gibi alınan karar bütün meclis üyelerini bağlamıyor, her nazır kendi nezaretinin görev alanına giren işlerden padişaha karşı sorumlu bulunuyordu. Üyeleri başvekil tarafından değil, padişahça atanmaktaydı. Bu tür bir teşkilatlanma muhtemelen mutlak monarşinin uygulandığı ve üyelerin kral tarafından belirlendiği Avusturya ve Prusya örneklerinden esinlenmişti.

Meclis-i Vükelâ, kendi gerekli gördüğü veya alt kademedeki meclislerin hazırladığı yasa tasarılarını ve meseleleri müzakere ederdi. Burada gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra konu sadrazamın yazısıyla padişaha sunulur ve onun onayından sonra yürürlüğe girerdi. Periyodik toplantıların yanında gerekli görülen hallerde de bir araya gelen meclis, Babiâli'nin dışında, sadrazamın, şeyhülislâmın veya vükelâdan birinin konağında toplanabilirdi. Toplantıya katılacak üye sayısı görülecek konuya göre değişebilirdi, bu kişilere Teşrifat Kalemi'nden çağrı pusulaları yazılırdı.

Başvekâlet uzun ömürlü olmadı. Nitekim, II. Mahmud'un ölümü üzerine tahta geçen 16 yaşındaki Sultan Abdülmecid'in tecrübesizliğinden de yararlanan Hüsrev Paşa, 3 Temmuz 1839'da Başvekil Rauf Paşa'nın elinden padişahın mührünü alarak kendisini eski yetkilerle sadrazam ilân ettirdi. Yaklaşık iki ay sonra, 2 Eylül 1839 tarihinde de Dahiliye Nezareti ortadan kaldırıldı.

Reformların başarısı, bunları uygulayacak yetenekli ve yetişmiş insanların mevcudiyetine bağlıydı. II. Mahmud, eğitim konusunu ciddi olarak ele aldı ve 1824 gibi erken bir tarihte İstanbul'da ilköğretimi zorunlu hale getirdi; ancak, iç ve dış sorunlardan dolayı bu konuda ilerleme kaydedemedi. Mahalle mekteplerinin ıslahında karşılaşılan bu başarısızlık üzerine,

minister was a step, if only in form, towards the cabinet system of Europe. With this aim, probably in 1838, the *Meşveret Meclisi* was gradually transformed into the *Meclis-i Hâss-ı Vükelâ* (Council of Ministers); in other words this was now an executive system. This council, which operated on a majority principle, was the highest executive organ in the state; it would gather twice a week, headed up by the prime minister and would ensure coordination between the functions that were carried out by the ministers. There was no collective responsibility in this council; that is, a decision taken was not compulsory on all members of the council, unlike in modern governments. Every minister was responsible before the sultan for the functions carried out in their domain. The members were not appointed by the prime minister, but rather by the sultan. This type of institution was most likely a reflection of the practices of absolute monarchy in Austria and Prussia, where the members were chosen by the king.

The *Meclis-i Vükelâ* would discuss drafts of laws that were necessary or which had been prepared in the lower level councils and debate them. After making the necessary changes here, later the grand vizier would present the drafts to the sultan and with his approval they would go into execution. In addition to the periodic meetings, the council would also convene when necessary. A memorandum would be sent from the *Teşrifat Kalemi* (Ceremonial Office) to the members who were to attend; the number of attendees would change according to the matter to be discussed. In addition to meeting at the Sublime Porte, they could convene in the mansion of the grand vizier, the sheikh-ul-Islam or one of the ministers.

The Prime Minister's Office did not have a long life. In fact, Hüsrev Pasha, taking advantage of the inexperience of Sultan Abdülmecid, who came to the throne on the death of Sultan Mahmud II at the age of 16 years, took the sultan's seal from Prime Minister Rauf Pasha on 3 July, 1839 and announced himself grand vizier, with all the former authority of this post. Approximately two months later, on 2 September, 1839, the Ministry of the Interior was also abolished.

1838'de konuyu yeniden gündeme getirdi ve Meclis-i Umur-ı Nâfia, Tanzimat'ın hemen öncesinde eğitimin modernleştirilmesiyle ilgili geniş bir çalışma yaptı. Meclis, mektepleri, sıbyan, rüşdiyye ve mekâtib-i âliyye olarak, yani, ilk, orta ve yüksek okullar olmak üzere üç kısımda ele aldı; hatta, ilk iki seviyenin müfredatlarını bile belirledi. Bu faaliyetler neticesinde Kasım 1838'de kurulan ve Evkaf-ı Hümayun Nezareti'ne bağlı bir müdürlük seviyesinde olan Mekâtib-i Rüşdiyye Nezareti'nin amacı, alınan bu kararlarla ilgili çalışmalar yapmaktı; ancak, bu sırada ülkede bir tane bile rüşdiyyenin olmadığını da belirtmek gerekir. Padişahın vefatı üzerine bu ikinci girişim de başarısız oldu ve sadece aşağıda zikredilen iki mektep kurulabildi.

Bu dönemde devlet dairelerine memur yetiştirme ve memuriyete giriş usullerinde de bazı değişiklikler yapıldı. Tanzimat öncesinde resmî dairelerin ihtiyacı olan memurlar, bizzat devlet dairelerinde (kalem) iş içinde eğitim sistemiyle yetiştirirdi. Genellikle memur ve devlet ileri gelenlerinin çocukları, küçük yaşta kalemlere devam eder; buralarda kâtiplerin yanında pratik bilgileri öğrenir ve bürokraside yükselirlerdi. 1838'de kâtiplerin rütbe yükseltilmesinde imtihan esası getirildi. Yeni usûlde memur yetiştirilmesine yönelik en önemli adım, Tanzimat'ın ilânından yaklaşık dokuz ay önce, Mekteb-i Maarif-i Adliyye'nin kurulmasıyla atıldı. Amacı, devlet dairelerinin ihtiyacı olan memurları yetiştirmektir. Ardından aynı amaçla Mekteb-i Ulûm-ı Edebiyye kuruldu. Bu düzenlemeye, eski usûl eğitimde memurların sadece kalemlerdeki pratik bilgileri öğrenmeleri ve bunların dışında Arapça, Farsça, coğrafya, riyazî (matematiksel) ilimlerden habersiz olarak yetiştirmeleri gerekçe gösterilmekteydi. Memur adaylarında sırat tutma, iyi ahlâk sâhibi olma, dürüstlük ve arkadaşlarını özenle seçme gibi özellikler aranmaktaydı.

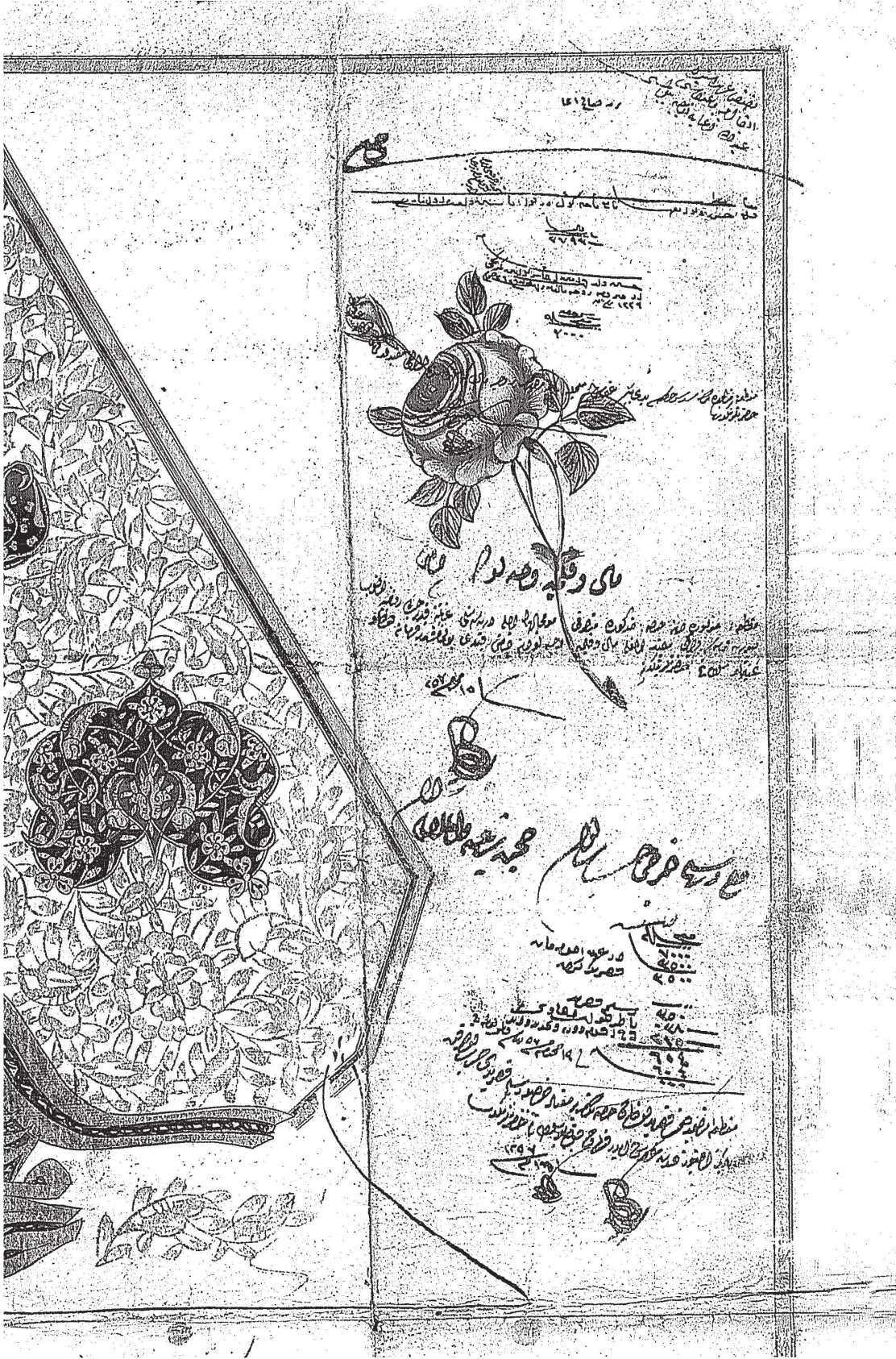
Memuriyetten söz açılmışken devlet dairelerinin haftalık tatil günleri hususuna da temas etmekte yarar vardır. 1831'de Bâbîâli için perşembe ve pazar günleri; maliyedeki (Bâb-ı Defteri) memurlar için ise, pazartesi ve perşembe günleri tatildi. Bir ara pazar günü tatil olarak tahsis edilmişse de, Mısır sorununun patlak vermesi üzerine bütün tatiller kaldırıldı. Yaklaşık iki yıl sonra Bâb-ı Defteri çalışanlarına perşembe günleri tatil edildi. Bâbîâli de denilen hükümet

The success of the reforms were tied to the presence of people who were able and trained to implement them. Concerned with education, Mahmud II made primary education in Istanbul compulsory at the relatively early date of 1824; however, due to domestic and foreign problems there was no progress in this matter. Upon the lack of success in the reforms of the neighborhood schools, the matter was brought onto the agenda once again in 1838 and the *Meclis-i Umur-ı Nâfia* carried out wide-ranging work in the modernization of education, immediately before the *Tanzimat*. The council divided the schools into three; *sıbyan* (primary school), *rüşdiyye* (middle school) and *mekâtib-i âliyye* (high school); in fact, the curriculum for the first two schools had already been determined. As a result of these efforts, the *Mekâtib-i Rüşdiyye Nezareti*, which was at a directorate level and connected to the *Evkaf-ı Hümayun Nezareti*, was established in November 1838; it was to carry out work in connection with these decisions. However, it should be stated that there was not one middle school in the country. With the death of the sultan, this second attempt was also unsuccessful and only the two schools mentioned below were able to be established.

Some changes were made in the manner in which civil servants were trained and were given posts in the state offices. Before the *Tanzimat*, the civil servants that were required by the official offices were trained in an on-the-job training system in the state departments (*kalem*). In general, the children of civil servants and statesmen continued to work in the departments from an early age; they would learn practical information from the secretaries here and would rise through the bureaucracy. In 1838 an examination was introduced for promotion in rank. The most important step in the new manner of training civil servants was introduced about 9 months before the promulgation of the *Tanzimat*; this was the establishment of the *Mekteb-i Maarif-i Adliyye*. The aim of this was to train civil servants as they were needed by the government offices. The *Mekteb-i Ulûm-ı Edebiyye* was established with the same aim. This regulation shows us that formerly the civil servants had only learned practical information and they were uninformed in Arabic, Persian, geography, or mathematics. The characteristics that were looked for in civil servants were discretion, good morals, honesty and care in selection of friends.

II. Mahmud'un müzehep bir
fermanından ayrıntı
A detail of an illuminated
warrant from Mahmud II
(DCA, MF, nr. 1562/1)

در سال ۱۰۰۰
در شهر...

نام این گل...

۱۰۰۰
۱۰۰۰

مای و قیاس و...

عجیبه...

۱۰۰۰
۱۰۰۰

۱۰۰۰
۱۰۰۰

۱۰۰۰
۱۰۰۰

II. MAHMUD DÖNEMİNDE MERKEZ İDARESİNDE
YAPILAN DÜZENLEMELER

II. Mahmud ve oğlu Abdülmecid / Mahmud II and his son Abdülmecid (TSM, 17/15)

merkezinde çalışan memurların ise 1836 tarihine kadar resmî bir tatil günleri yoktu. Bu tarihte yapılan bir düzenleme ile burada da perşembe günleri resmî tatil oldu. Daha sonra buna pazar günleri de eklendi; ancak, Tanzimat'ın ilânı günlerinde pazar tatili terk edildi.

Netice olarak buraya kadar verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere, II. Mahmud, Osmanlı hükümet sistemini, merkez ve saray teşkilâtını baştan sona büyük bir değişime uğrattı ve tamamıyla dönüştürdü. Yapılan bu değişikliklerden amaç, dönemin modern dünyasındaki gelişmelere de paralel olarak merkezî bir devlet oluşturmaktır. Yapmış olduğu bu düzenlemelerin adını Tanzimat-ı hayriyye olarak belirledi; ayrıca, ulema ve memurlar için hazırlanmış olduğu iki ceza kanunu örneğinde de görüleceği gibi, yeni bir hukuk sistemi oluşturma çalışmalarını başlattı. Dolayısıyla II. Mahmud'un yapmış olduğu düzenlemeler hakkında ortaya konulup anlaşılmadan Tanzimat'ın Osmanlı değişim tarihi içerisindeki yerinin doğru bir biçimde saptanamayacağı açıktır. Zira, Tanzimat döneminde ortaya konulan reformlar, II. Mahmud'un merkezde yapmış olduğu islahatların uzantısı ve ayrıntıdaki yansımasıdır.

It would be appropriate while discussing the civil servants to mention the days off that were determined for the government offices. In 1831 in the Sublime Porte these were Thursday and Sunday; in the financial offices the civil servants had Mondays and Thursdays off. Even though at one point Sunday was allocated as a day off, with the problems in Egypt this day off was abolished. Approximately two years later Thursday was announced as a day off for those working in the financial offices. The civil servants working in the central government, that is in the Sublime Porte, had no official holiday until 1836. With a regulation carried out in 1836 they were given Thursday as their official day off. Later, Sunday was added to this; however, with the *Tanzimat* Sunday was abolished as a day off.

As a result, it can be understood from the information which has been given so far that Mahmud II made changes and totally transformed the Ottoman system of government, starting from the central and palace organizations. The aim of the changes made was to form a centralized state that was in keeping with developments in the modern world. The changes that were made were known as the *Tanzimat-ı hayriyye*; in addition, as we will see in the example of the two penal laws prepared for the *ulama* and the civil servants, a new legal system had started to form. Thus, it is clear that it is not possible to accurately determine the place of the *Tanzimat* in Ottoman reforms without correctly understanding the changes made by Mahmud II; the reforms that were produced in the *Tanzimat* era were an extension and a reflection of the details of the reforms that Mahmud II had carried out in the center.

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA / SELECTED SOURCES

- Akyıldız, Ali, "Osmanlı'da İdarî Sorumluluğun Paylaşımı ve Meşruiyet Zemini Olarak Meclis-i Meşveret", *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme*, İst. 2009, s. 31-44.
 Akyıldız, Ali, *Tanzimat Dönemi Osmanlı Merkez Teşkilâtında Reform*, İst. 1993.
 Akyıldız, Ali, "Türkiye'de Muhtarlık Teşkilâtının Kuruluşu ve Gelişimine Genel Bir Bakış", *Türk Kültürü İncelemeleri Der.*, sy. 14, (İst. 2006), s. 10-33.
 Aydın, Mahir, "Sultan II. Mahmud Döneminde Yapılan Nüfus Tahrirleri", *Sultan II. Mahmud ve Reformları Semineri*, İst. 1990, s. 81-106.
 Bailey, Frank Edgar, *British Policy and the Turkish Reform Movement: A Study in Anglo-Turkish Relations 1826-1853*, London 1942.

- Cezar, Yavuz, *Osmanlı Maliyesinde Bunalım ve Değişim Dönemi (XVIII. yy.dan Tanzimat'a Mâli Tarih)*, İst. 1986.
 Çadırcı, Musa, "Türkiye'de Muhtarlık Teşkilâtının Kurulması Üzerine Bir İnceleme", *TTK Belleten*, XXXIV/135, s. 410-420.
 Findley, Carter V., *Bureaucratic Reform in the Ottoman Empire, The Sublime Porte 1789-1922*, Princeton 1980.
 Öztürk, Nazif, *Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Valâf Mîttessesesi*, Ank. 1995.